

PAPER DETAILS

TITLE: MANISA SER'İYE SICILLERİ: KATALOG VE ÇEVİRİYAZI ÇALIŞMALARI

AUTHORS: Vehbi Günay, Merve Zeytinci

PAGES: 79-116

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4483294>

MANİSA ŞER'İYE SİCİLLERİ: KATALOG VE ÇEVİRİYAZI ÇALIŞMALARI

Vehbi Günay*

Merve Zeytinci**

Öz

Osmanlı Devleti'nin son şehzade sancağının idari ve iktisadi merkezi olan Manisa, Anadolu'nun batısında, demografik açıdan renkli ve kalabalık nüfusu, geniş ve verimli topraklarıyla zengin bir üretim bölgesine sahip oluşu, transit ulaşım yolları üzerinde bulunması, uluslararası ticaret şehri İzmir'in artülkesinde yer alışı gibi belirgin özellikleriyle seçkin şehirlerden birisidir. Bir Türk iskân birimi olarak kentin ve temsil ettiği bölgenin, Osmanlı devri tarihsel kaynaklarının en kapsamlı ve en önemli yerel kayıtlar külliyyatını *şer'îye sicil defterleri* oluşturmaktadır.

Manisa kadı sicilleri günümüzde Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nin *Meşihat Şer'îye Sicil Defterleri (MŞH.ŞSC.d)* fonu tasnifinde bulunmaktadır. Toplamda 435 defterlik serinin 13 adedi XVI. yüzyıla (% 2,98), 154'ü XVII. yüzyıla (% 35,40), 70'i XVIII. yüzyıla (% 16,09), 144'ü XIX. yüzyıla (% 33,10) ve 54'ü de XX. yüzyıla (% 12,41) aittir. Sicillerin yüzyıllara dağılımı, sayfalar itibarıyla değerlendirildiğinde ise; XVI. yüzyıla ait 3.499 (% 3,75), XVII. yüzyıla ait 42.004 (% 45,09), XVIII. yüzyıla ait 11.751 (% 12,61), XIX. yüzyıla ait 26.964 (% 28,95) ve XX. yüzyıla ait

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Bornova/İZMİR. e-Posta: vehbigunay@hotmail.com ORCID: 0000-0001-6653-3115 / WoS: JXW-7941-2024 / YÖKSİS: 11970

** M.A., Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı, Bornova/İZMİR. e-Posta: zeytincimerve@hotmail.com ORCID: 0009-0006-9357-0644

8.923 (% 9,58) sayfadan oluşmak üzere toplam olarak 93.141 sayfalık belgeler koleksiyonu mevcuttur.

Söz konusu defterlerin 365'inin (% 83,90) Manisa merkez kazasına ait olduğu, ikinci grubu teşkil eden 70 adet sicilin (% 16,10) ise Saruhan sancığının diğer kazalarının (Akhisar, Demirci, Kırkağaç/Soma ve Kula) defterleri olduğu anlaşılmaktadır. Belgeler külliyatını oluşturan toplam 93.141 sayfalık arşiv evrakının 80.464 (% 86,38) sayfalık kısmı merkeze, 12.677 (% 13,62) sayfalık bölümüyse kazalara ilişkin belgeleri kapsamaktadır.

Günümüze değin defterlerde yer alan bilgilerden yararlanılarak kaleme alınan çok sayıda araştırma eseri olduğu gibi sicillerin alfabemize çeviriyazı (*transkripsiyon*) olarak aktarımı ve değerlendirmesini içeren lisansüstü tezler de hazırlanmıştır. Manisa'nın yerel tarih kaynağı hazinesini toplu bir biçimde ele alan bu makale, Manisa şer'îye sicillerinin günümüze ulaşma süreciyle halihazır defterler kataloğunu, oluşturulan envanter listesine ilişkin sayısal analizleri ve alfabemize aktarılmış metinlere dayalı incelemelerden oluşan tezlerin tespitine ilişkin bilgileri içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Şer'îye sicili, kadı defteri, Manisa, kaza, Saruhan, Manisa sicilleri, Manisa şer'îye sicilleri kataloğu.

Manisa Sharia Registry Books: Catalogue and Transcription Studies

80

Abstract

Manisa, the administrative and economic center of last prince's sanjak of Ottoman Empire, is located in the Western Anatolia, has rich production region with its demographically multicolored and crowded population, large and fertile lands, is located on transit transportation routes, and its in the hinterland of the international trade city, Izmir. It is one of the distinguished cities with its distinctive features such as its location. Manisa, as a Turkish settlement unit, the *sharia registry books* constitute the most comprehensive and important corpus of local records of the Ottoman period historical resources of the city and the region it represents.

Today, Manisa kadi registries are classified in the Meşihat Şeriye Registry Books (*MŞH.ŞSC.đ*) fond of the Presidential State Archives Ottoman Archives. In total, 13 of the series of 435 sijils are from 16th century (2,98%), 154 of them in the 17th century (35,40%), 70 of them belongs 18th century (16,09%), 144 of them in the 19th century (33,10%) and 54 belongs to 20th century (12,41%). When the distribution of the registers over the centuries is evaluated by pages; 3.499 (3,75%) pages belongs to 16th century, 42.004 pages (45,09%) from the 17th century, 11.751 (12,61%) pages belongs to 18th century, 26.964 (28,95%) pages belongs to 19th century and 8.923 pages (9,58%) belongs to 20th centry. In total, there is a collection of documents totaling 93.141 pages.

It is understood that 365 of mentioned books (83,90%) belongs to the central district of Manisa and the 70 registers (16,10%) constituting the second group are the sijil books of other districts (Akhisar, Demirci, Kırkağaç/Soma and Kula) of the Saruhan Sanjak. Of the total 93.141 pages of archival documents that make up the corpus of documents, 80.464 (86,38%) pages belongs to center of district and 12.677 (13,62%) pages belongs other four districts.

To date, there have been many researchs written using the information in the registers, as well as postgraduate theses containing the transfer and evaluation of registers to Turkish alphabet as transcriptions. This article, which deals with Manisa'a local history resource treasure in a comprehensive manner, includes information about the process of Manisa sharia registers reaching the present day, the current books catalogues, statistical analysis of the created inventory list and the determination of theses consisting of studies based on texts transferred to Turkish alphabet

Keywords: Ottoman shariya registers, Manisa, Saruhan, Kadi registers books, Shariya sicils catalogues, transcriptions of sicils defters.

Giriş

Osmanlı yerel bürokrasisinin en önemli arşiv evrakı grubunu *şer'îye sicilleri* veya *kadı mahkemesi defterleri* denilen birincil kaynaklar oluşturmaktadır. Kaza idareciliği ve yargıçlık gibi birçok görevi uhdesinde bulunduran kadıların gerçekleştirdikleri işlemlerin, mahkemelerine ulaşan kazayı ilgilendiren her türlü belgenin örneklerinin kaydedildikleri defterlerin içerdiği bilgilerin tarih yazımındaki yeri ve önemi tartışılmazdır. Kadıların ürettikleri belgeler külliyatı, yerel tarih yazımı için olduğu kadar, Osmanlı Devleti'nin siyasi, idari, hukuki, sosyo-ekonomik, askeri, adli, kültürel, edebi, diplomatik vb. pek çok çalışma alanında bilgilerimize katkıda bulunmaktadır. Merkezi bürokrasinin kayıtlarıyla eksiklikleri doldurulamayacak kadar özgün ve tek nüsha tutulmaları nedeniyle ünük nitelikli bu bilgiler hazinesiyle ilgili çalışmalar *sijillografi/sicilbilimi* olarak da tanımlanan bir bilim disiplininin uğraş alanı olmuştur¹.

¹ Fuad Köprülü, "Ortazaman Türk Devletlerinde Hukukî Sembollerdeki Motifler", *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, C. II, 1932-39, İstanbul 1939, s. 34; Fethi Gedikli, "Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer'îye Sicilleri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. III, S. 5, 2005, s. 195.

Siciller esas alınarak yürütülen çalışmalar üç ana başlık altında değerlendirilmektedir. Bu konuda ilk başlığı yazmaların arşiv ortamına alınarak saklanması, dijital suretlerinin çıkarılması, katalog ve envanterlerinin hazırlanarak kaynak olarak yararlanacak bilim insanlarının kullanımına sunulması oluşturmaktadır. İkincil çalışma alanı olarak belge özetlerinin çıkarılarak defter içeriklerinin fihristlerinin hazırlanması bilimsel araştırmaların etkin ve hızlı yürütülmesine büyük katkı sağlamaktadır. Defter temelli, çoğunluğu lisansüstü tezler olmak üzere, belgelerin çeviriyazıları ve metinlere dayalı değerlendirmeler hem defterlerin bütününe ortaya çıkarılması hem de dönemsel incelemelere zemin oluşturması bakımından önem arz etmektedir. Sicillerdeki hükümlere dayalı olarak gerçekleştirilen akademik veya amatör nitelikli araştırma ve incelemelerse son grubu teşkil etmektedir.

Şimdiye değin gerçekleştirilen sicil kataloglama çalışmaları, yeterli olmamakla birlikte, mevcut durumun tespiti açısından büyük önem taşımaktadır. Sicillerin çoğunluğunun *Devlet Arşivleri Başkanlığı* bünyesinde toplanması ve uzaktan erişime sunulmalarıyla bu konuda büyük bir adım atılmıştır. Ne varki, defterlerin fihrist, dizin, indeks veya belge özetleri gibi yol gösterici tasnif faaliyetleriyle araştırma imkânlarını daha elverişli hâle getirecek çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu çalışma kapsamında, Anadolu eyaletinin Saruhan sancağı merkezi olan Manisa kazasının ve sancağın diğer kazalarının günümüze ulaşan yerel arşiv kayıt defterlerinin durumuna ilişkin bilgiler derlenerek toplu envanter katalogu oluşturulmuş, Manisa kadı sicilleri külliyyatı defterleri listelenmiştir.

Saruhan sancağının bünyesinde yer alan kazalara ait defterlerin durumunun saptanması konusunda öncelikle Saruhan sancağının idari yapılanmasının göz önünde bulundurulması gerekmektedir:

Saruhanogulları Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ne intikalinin ardından, aynı isimle Anadolu eyaletine bağlı sancak haline getirilen Saruhan'ın, XVI. yüzyılda altı nahiyeli (Manisa, Canşa, Doğanhisarı, Palamut, Yengi ve Emlak) merkez kaza olan Manisa'nın yanısıra Adala, Akhisar, Demirci, Gördek/Gördük, Gördes, Güzelhisar, Ilıca, Kayacık, Marmara/Gölmarmara, Menemen ve Nif olmak üzere 11 kazası bulunmaktaydı. XVII. yüzyılda sınırları değişmeyen sancağın kazaları arasına Mendehorya/Kemaliye ve Borlu ile merkez kazadan ayrılan Turgutlu eklenmiştir. XIX. yüzyıl başlarına değin idari taksimatı değişmeyen Saruhan sancağının 1834/35'te Foça dahil olarak 15 kazası bulunmakla birlikte Aydın vilâyetine bağlanmış, 1842'de Sart Salihli kazası da idari yapıya eklenmiştir. Sancak, 1845'te Aydın'dan ayrılarak Karesi ile birleştirilmişse de iki yıl sonra yeniden Aydın vilâyetine bağlanmış ve bu durumunu 1922'ye kadar sürdürmüştür. 1867'de 9 kazası olan Saruhan sancağına Eşme, Kula ve Alaşehir, 1880'de Kırkağaç, 1881'de Bergama, Soma ve Gediz dahil edilmiş, 1869'da ise Menemen ve Foçalar (*Atik ve Cedid*) İzmir'e aktarılmıştır. XX. yüzyılın başında Saruhan sancağı Manisa merkez

kazasıyla birlikte Akhisar, Alaşehir, Demirci, Gördes, Salihli, Kasaba/Turgutlu, Soma, Kırkağaç ve Kula kazalarından oluşmaktaydı².

Manisa sicillerine, Devlet Arşivleri Başkanlığı'nın internet sitesi üzerinden Osmanlı Arşivi "Meşihat Şer'îye Sicilleri" anahtarıyla erişim mümkündür. Ancak, arama kataloğunda "Manisa"ya bağlı olarak sadece Kula'nın 4 defteri (384/6804, 385/6805, 386/6806 ve 387/6807) ile Demirci'nin 1 sicili (388/6808), İzmir defterlerinin içerisinde de Nif (Kemalpaşa) kazasının 3 sicili (116/7124, 117/7125 ve 118/7126) ismen kaydedilmiş durumdadır. Katalog arama motorunda hem adı geçen kazaların tüm defterleri, hem de diğer kazalar yer almadığından isim üzerinden yapılacak taramalar mevcut durumu yansıtmada yeterli olamamaktır.

Manisa'nın mevcut şer'îye sicilleri arasında, merkez kazası dışında, sadece Akhisar, Demirci Kırkağaç/Soma ve Kula kazalarının sicil defterlerinin elimize ulaştığı tespit edilmiştir. Saruhan sancağını oluşturan tüm kazaların defterleri değerlendirildiğinde diğer kazalara ait sicil defterlerinin tarihsel süreç içinde yitirildiği anlaşılmaktadır. Elimize ulaşamayan kazaların yerel kayıtlarının eksikliği mevcut defterlerin kıymet ve önemini daha da arttırmaktadır.

Bu cümleden olmak üzere, Manisa'nın kuzey ve güneyinde yer alan sancak ve kazaların sicil defterlerinin varlığına ilişkin genel katalog bilgilerinden hareketle yapılacak karşılaştırmalı bir analiz de konunun değerlendirilmesine katkıda bulunacaktır.

Manisa'nın güney komşusu, XVII. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamış bir ticaret şehri ve Doğu (Levant) dünyasında önemli bir uluslararası liman olan İzmir şehrinin sicilleri 14 Nisan 1854'te mahkemede çıkan bir yangın sonucunda yok olmuştur. Bu tarihe değin tutulan tüm sicillerin günümüze kadar ulaşamamış olmasıysa yeri doldurulamaz bir yerel kaynak eksikliğine yol açmıştır³. Osman Ersoy, 1980 yılında yayınladığı katalog çalışmasıyla İzmir Arkeoloji Müzesi'nde; Bodrum'un 11 (1868-1904), Çeşme'nin 2 (1863-1893), Çine'nin 9 (1889-1927), Foça'nın 7 (1888-1909), İzmir'in 94 (1851-1908), Karaburun'un 4 (1860-1910), Karacasu'nun 3 (1889-1900), Kemalpaşa (Nif)'nin 3 (1899-1913), Marmaris'in 9 (1885-1911), Megri/Fethiye'nin 6 (1895-1911), Menemen'in 8 (1826-1909), Milas'ın 47 (1824-1922), Muğla'nın 37 (1827-1922), Ödemiş'in 1 (1853-1860) ve Söke'nin 89 (1885-1929) olmak üzere toplam 330 sicilinin bulunduğunu tespit etmiştir. Bu

² Saruhan sancağının idari yapısıyla ilgili olarak bkz. Feridun Emecen, "Manisa", TDVİA, C. XXVII, İstanbul, s. 582.

³ "İşbu sene-i mübarekde şehr-i Recebül-müreccebin onaltıncı Cuma günü bi-fazail-illahi teâla mahkemede vukû bulan harîkde defter-i kassâm-ı mezkeâr ve bi'l-cümle kuyûd muharrak olmağla..." İzmir'in 3 Nolu Kassam Defterinde yer alan kayıt için bkz. Abdullah Martal, "İzmir Kadı Sicillerindeki Kültürel Mirasımız", Kebikeç, S. 4, 1996, s. 74-75. İzmir'in sicillerinin yokluğunun merkezi arşiv evrakıyla giderilmesine bir örnek olmak üzere bkz. Vehbi Günay, "Yerel Kayıtların Işığında XVIII. Yüzyıl Sonlarında İzmir", Tarih İncelemeleri Dergisi, C. XXV, S. 1, Temmuz 2010, s. 253-268.

tarihte Bergama Müzesi'nde de 24 (1834-1908) adet defter saklanmaktaydı. İzmir kadılığına ait 94 sicil 1851/55 yılına ait 2 numaralı kassam defteri en erken tarihli defterden olup içerisinde 1846/47'ye kadar inen kayıtlar mevcuttur⁴.

Manisa'nın kuzey komşusu olan Balıkesir merkezli Karesi sancağının kazaları için de sayısal bir durum tespiti yapılabilir. Buna göre; Mücteba İlgürel tarafından 1975 yılında hazırlanan toplu sicil kataloğunda, *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi*'nde Balıkesir'in 422 (1543-1929) defteri listelenmiştir. Balıkesir'in kazalarından Ayvalık'ın 4 (1910-1921), Bandırma'nın 3 (1904-1922), Bigadiç'in 2 (1883-1927), Burhaniye'nin 31 (1722-1911), Edremit'in 104 (1515-1906), Erdek'in 4 (1895-1924), Gönen'in 9 (1885-1915) ve Sındırgı'nın 8 (1892-1912) sicili elimize ulaşmıştır⁵.

Osmanlı Devleti'nin tekli hukuk sisteminin temsilcisi ve aynı zamanda mülkî-idarî görevlisi olan kadıların defterlerinin bilgi ve belge çeşitliliği şaşırtıcı olmakla birlikte 1864 yılında kurulan ve XIX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaygınlık kazanan, şer'î konular dışındaki davalarla ilgilenen Nizamiye mahkemelerinin açılmasıyla durum değişmiştir. Hukuk, yargı ve idari alandaki değişiklikler kapsamında kadı mahkemelerinin görev alanları daraltıldığından ve kadıların mülkî görevleri de azaldığından defterlerdeki bilgilerin niteliği de farklılaşmıştır⁶. Kısacası, XIX. yüzyılın öncesine ait siciller içerik ve kapsamı itibarıyla çok daha çeşitli konulardaki belgeleri içeren arşiv kaynaklarımızdandır⁷.

Şer'îye mahkemelerinin 1924'te kaldırılmasının ardından bu mahkemelerin sicilleriyle diğer evrakının Asliye Hukuk Mahkemelerine devredilmesiyle birlikte

⁴ Sicillerin 16 defteri kassam, diğerleri ise senedat, hasılat, hesap, ilâmat, münakehat ve müfarekat, eytam gibi çeşitli konuları içermektedir. Bkz. Abdullah Martal, *a.g.m.*, s. 74; Osman Ersoy, "Şer'îye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XIII, S. 24, Ankara 1980, s. 2; Ahmet Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler*, C. I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yay., İstanbul 1988, s. 177-210. Siciller günümüzde *Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi*'nde saklanmakta olup uzaktan erişimle de araştırmacılara açık durumdadır.

⁵ Mücteba İlgürel, "Şer'îye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 28-29, 1974-1975, İstanbul 1975, s. 123-166. Balıkesir'in şer'îye sicilleri kataloğu için ayrıca bkz. Ahmet Akgündüz, *a.g.e.*, s. 173-175; Sicillere, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, *MŞH. ŞSC.d.* (Şeriye Sicil Defterleri) Fonu'ndan erişilmektedir.

⁶ 1888 tarihli bir iradeyle şer'î mahkemelerde sadece talâk, nikâh, nafaka, hidâne, hürriyet, rakabe, kısas, diyet, erş, gurre, hükûmet-i adl, kasâme, gâib, mefkûd, vasiyet ve miras davalarının görülmesi esası benimsenmiştir. Bkz. M. Macit Kenanoğlu, "Nizâmiye Mahkemeleri", *TDVİA*, C. XXXIII, İstanbul 2007, s. 187.

⁷ Münir Atalar, "Şer'îye Mahkemelerine Dâir Kısa Bir Târihçe", *Ankara Üniversitesi İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 4, Ankara 1980, s. 303-328.

1941 yılında müzelerde toplanmasına kadar geçen zamanda yeterince ilgi görmemiştir⁸.

I. Manisa Sicillerinin Günümüze Ulaşması

Osmanlı Devleti'nden intikal eden arşiv evrakı arasındaki şer'îye sicillerine ilk olarak İsmail Hakkı Uzunçarşılı 1935'te ve Talat Mümtaz Yaman 1938'de *Ülkü Halkevi Dergisi*'nde yayınlanan makaleleriyle dikkat çekmişlerdir. M. Fuad Köprülü ise, 1939 yılındaki yazısında, yerel tarih araştırmalarında sicillerin önemine değinmekle birlikte çalışmaların metodik olarak yürütülmesi gerekliliğine işaret etmiştir⁹. Manisa'nın Osmanlı dönemine ait kadı sicillerinin günümüze ulaşmasını sağlayan ve bu kaynaklara dayalı özgün yerel tarih araştırmaları gerçekleştiren isimlerin başında Mustafa Çağatay Uluçay (1908-1970) gelmektedir¹⁰. O, 1935 yılında Manisa Ortaokulu'na öğretmen atanmasıyla birlikte, kötü şartlar altında ve dağınık durumdaki defterlere sahip çıkmıştır¹¹. Bu sürecin gelişimini ilk olarak 1941 yılında yayımladığı yazısında kaleme almış, sonraki yıllarda da sicillere dayalı makale ve kitap çalışmalarıyla konuya dikkat çekmiştir¹².

⁸ Feyyaz Gürkan, "Şer'îye Mahkemeleri Sicilleri Üzerinde Bir Araştırma", IX. *Türk Tarih Kongresi Ankara 21-25 Eylül 1981 Kongreye Sunulan Bildiriler*, C. II, TTK. yay., Ankara 1988, s. 773.

⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Şer'î Mahkeme Sicilleri", *Ülkü Ankara Halkevleri Dergisi*, C. V, S. 29, Temmuz 1935, s. 365-368; T. Mümtaz Yaman, "Şer'î Mahkeme Sicilleri", *Ülkü Ankara Halkevleri Dergisi*, C. XII, S. 68, Ekim 1938, s. 153-164; M. Fuad Köprülü, "Halkevlerimizde Tarihî Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır?", *Çorumlu Çorum Halkevi Dergisi*, C. 1, S. 12, 15 Mart 1939, s. 5.

¹⁰ Ali Akyıldız, "Uluçay, Mustafa Çağatay (1908-1970)", *TDVİA*, C. XLII, İstanbul 2012, s. 122-123.

¹¹ Uluçay'ın bir öğrencisi, vefiyat yazısında, sicillerle ilgili şu satırları kaydetmiştir: "Sayıları 432'yi bulan Manisa Mahkeme-i şer'îye sicillerini gece gündüz demeden taradı. Sicillerin bulunduğu yerden çıkarken, onun tozdan görünmez bir hale gelen yüzünde, bir çift göz umut ve heyecanla parlardı bu parlıklar günün birinde meyvesini verecek, Manisa tarihî değerlerini kazanırken hocam da, Manisalıların gözünde daha çok yıldızlaşacaktı" bkz. Kürşat Ekrem Uykucu, "Mustafa Çağatay Uluçay ve Eserleri", *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C. XV, S. 20, Mart 1965, s. 202. Ayrıca bkz. Mahmut H. Şakiroğlu, "M. Çağatay Uluçay, 1910-1970", *Belleten*, C. XXXIV, S. 136, Ekim 1970, s. 653-664.

¹² M. Çağatay Uluçay, "Manisa Tarihine Dair Vesikalar: Manisa Mahkeme-i Şer'îyye Sicilleri", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 53, 1 Eylül 1941, s. 9-11; "Manisa Tarihi Etrafında", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 70, 1 Kasım 1943, s. 1-2; "Manisa Mahkeme-i Şer'îye Sicillerinin Değeri", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 79, 1 Nisan 1945, s. 1-3; "Manisa Tarihinin Türkler Devri Kaynaklarına Dâir Düşünceler", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 71, 2 Kasım 1944, s. 1-2; "Manisa Kazaları Tarihi Yazılırken Başvurulacak Kaynaklar", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 82, Temmuz 1945, s. 4; "Manisa Mahkemesi

M. Çağatay Uluçay'ın belirttiğine göre¹³, kadı defterleri, şer'î mahkemelerin kapatılmasının ardından sandıklar içerisine konularak saklanmıştır. Manisa'nın tarihsel süreç boyunca geçirdiği doğal âfetler ve yangınlar dolayısıyla pek de büyük kayıplara uğramayan siciller Yunan işgali sonrasındaki yangından (5-8 Eylül 1922) da *Muradiye Camii*'nin üst kısmına kaldırılarak kurtarılmışlardır¹⁴. Defterler uzunca bir süre camide kalmış, görevliler, ziyaretçiler veya meraklılar tarafından özensizce karıştırıldığından, zaman içinde, birer kâğıt yığını haline dönüşmüş, bu süreçte defterlerin ciltleri bozulmuş, yaprakları zarar görmüş ve kapakları kaybolmuştur. Camiyi gezen, ancak ismi belirtilmeyen bir milletvekilin Adliye ve Maarif Vekâletlerine başvurusu sonucunda defterler bir heyet gözetiminde mühürlü sandıklara konularak koruma altına alınmıştır. Ne varki, özensiz yürütülen bu işlem sırasında ıslak defterler ve yaprak parçaları gelişigüzel yerleştirildiğinden zarar görmüşlerdir. Camide, 4 sandık içinde bir süre kalan defterler daha sonra Adliye Sarayı'nda *İcra Dairesi*'ne götürülmüşlerdir. Çağatay Uluçay, 1938 yılında, savcılıktan çalışma izni aldıktan sonra, defterleri ilk görüşünü şu şekilde aktarmaktadır:

“Dört sandığa yerleştirilen sicillerin acıklı durumu daha ilk nazarda göze çarpıyordu. Kırık sandık kapaklarından, asırlık kâğıt, toz ve nem kokuları adeta burnumu ve boğazımı yakıyordu. İlk sandığı karıştırmaya başladım. Sandık içinden her asra ait muhtelif defterler onların arasından da başta toz olmak üzere cam, taş ve bez parçaları çıkıyordu. Bundan maada çok miktarda eski kitaplar çıktı.”

Çağatay Uluçay, sicillerin havalandırıldığını, parazitlerinin temizlendiğini, ihmal ve sahihsizlikten dolayı parçalanmış durumdaki defterlerin her yüzyıl için, yıllara göre kronolojik olmak kaydıyla, ayrı bir sandığa yerleştirildiğini ancak XVII. ve XIX. yüzyıllara ait defterlerin sayıca fazlalığı nedeniyle bunların birer sandığa, diğerlerinin ayrı bir sandığa konulduğunu yazmıştır.

Siciller daha sonra Maarif Bakanlığı'nın emriyle *Manisa Müzesi*'ne teslim edilmiştir¹⁵. 1945 yılında Manisa valisi Ali Rıza Çevik (valiliği 1942-1949)'ın

Şer'îye Sicilleri”, *Işık*, S. 149, Manisa 1945; “Manisa Şer'îye Sicillerine Dair Bir Araştırma”, *Türkiyat Mecmuası*, C. X, 1951-53, İstanbul 1953, s. 285-298.

¹³ M. Çağatay Uluçay, “Manisa Tarihine Dair Vesikalar: Manisa Mahkeme-i Şer'îye Sicilleri”, s. 9-10.

¹⁴ Muradiye Külliyesi içerisinde Saruhan Mutesellimi Karaosmanzade Hacı Hüseyin Ağa tarafından 1806'da yaptırılan kütüphanenin kitapları 1922 yangınından kitaplık görevlisi Hoca Abdullah Efendi tarafından gizlice bir yıkıntıya taşınmak suretiyle kurtarılmıştır. Bkz. Nejdet Bilgi, XX. *Yüzyılın İlk Yarısında Manisa Kazası (1908-1950)*, Ege Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış doktora tezi, İzmir 1996, s. 496.

¹⁵ Çeşitli yerlerde dağınık durumda bulunan sicillerin Maarif Vekâleti'nin 3 Kasım 1941 tarih 4018/2182 sayılı kararıyla; müzelik eşyaya karıştırılmamak ve ayrı bir yerde muhafaza edilmek kaydıyla, 1909'dan öncesine ait, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndekilerle Müftülükteki İstanbul ve çevresine ait olanlar dışındaki defterler 18 ilimizin müze ve kütüphanelerinde toplanması sağlanmıştır.

girişimiyle, yıllara göre tasnif edilerek ciltletilen ve özel olarak yaptırılmış zarif dolaplara yerleştirilen defterlerle 1946 yılında “Manisa Sicilleri Arşivi” oluşturulmuştur. Uluçay, sicillerden kolaylıkla faydalanmak için başlangıç olarak fihristlerinin daha sonra da modern anlamda fişlerinin hazırlanması gerektiğini, bu haliyle siciller üzerinde çalışmanın çok zor ve zaman öldüren bir mesele olduğu düşüncesini de özellikle yazıya geçirmiřtir¹⁶.

Çağatay Uluçay, Manisa Müzesi'ndeki siciller kütüphanesinin; XVI. yüzyıla ait 12, XVII. yüzyıla ait 148, XVIII. yüzyıla ait 64, XIX. yüzyıla ait 136 ve XX. yüzyıla ait 71 defter olmak üzere toplam “431” sicilden oluştuğunu kaydetmiřtir¹⁷. XVI. yüzyıla ait defterlerin uzunluğu 30 cm (27/28x20 cm) kadar olup XVII. yüzyıla ait olanların uzunluğu ise 50-60 cm arasında olmakla birlikte daha ensizdir. XVII. yüzyıl defterleri, en fazla parçalanmış ve tahrip olmuş olmalarına rağmen, uzun ve düzenli olduklarından tasnif edilmeleri mümkündür. XVIII. yüzyıl defterlerinin ebadı önceki yüzyıla göre kısa ve dardır. Bu yüzyılın defterleri düzgün ve daha az parçalanmış olsa da kayıp defterler oldukça fazladır. Sonraki yüzyıllara ait defterlerin boyutlarıysa diğerlerinden daha uzun ve geniştir. Parça ve eksikleri yok denecek kadar az olan, en düzgün durumdaki XIX. ve XX. yüzyıl defterleri ebat olarak büyüklük ve genişlikleriyle dikkat çekmektedir. Ancak, XIX. yüzyılın ikinci yarısına ait defterlerde ferman ve buyrultulara hemen hemen rastlanmamaktadır.

Genel itibarıyla, en eski defter 1546/47 (953) tarihli dir. Uluçay, bu tarihten önceki sicillerin yandığını veya çeşitli nedenlerle yok olduklarını belirtmiştir. XVI. yüzyıl defterleri arasındaki 1565/66 (973) yılına ait defter dışında, diğerlerinin tamamen parçalandığını, bulunabilen en eski sicil yaprağının 1514/15 (920) tarihli olduğunu ve düzenli kayıtların 1543/44 (950) yılından başladığını tespit etmiştir. Son defter ise 1914/15 (1333) yılına aittir¹⁸. İlk defter 1522-1546 (929-953) tarihli olarak değerlendirilmiştir. Defterdeki ilk belge 1522/23 (929), sonuncu kayıt ise 1546/47 (953) tarihini tařımaktadır¹⁹.

¹⁶ M. Çağatay Uluçay, “Manisa Şer'îye Sicillerine Dair Bir Araştırma”, s. 286-287.

¹⁷ M. Çağatay Uluçay, “Manisa Şer'îye Sicillerine Dair Bir Araştırma”, s. 294. 1945 yılında yayınlanan makalede defterlerin adedi, yüzyıl dağılım sayıları aynı olmakla birlikte, sehven olsa gerek, “433” olarak kaydedilmiştir. Bkz. M. Çağatay Uluçay, “Manisa Mahkeme-i Şer'îye Sicillerinin Değerı”, s. 2. Münir Atalar 1980'de ve Feyyaz Gürkan 1981'de yayınlanan makalelerinde Manisa Müzesi'ndeki sicillerin “297 cilt” olduğu bilgisini aktarmışlardır. Bkz. Münir Atalar, *a.g.m.*, s. 315; Feyyaz Gürkan, *a.g.m.*, s. 774.

¹⁸ M. Çağatay Uluçay, “Manisa Mahkeme-i Şer'îye Sicillerinin Değerı”, s. 1-2.

¹⁹ Zeki Arkan, “Bir Kanunnâme Sureti”, *E. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. III, İzmir 1987, s. 49-61; aynı yazar, “Manisa'nın 1 Numaralı Şer'îye Sicilindeki Osmanlı Tarihi”, *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, S. X, İstanbul 1990, s. 99-136. Yazar, 1987 yılında neşredilen makalesinde defter sayısını “433”, 1990'da

Sicillerin niteliği ve içeriği üzerinde de değerlendirmelerde bulunan Çağatay Uluçay, “*asıl sicil*” ile “*müşvedde defter*”in farklı olduğunu ve birbirinden ayrılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Müşveddelerde, hükümlerin değil, yalnızca duruşmaların 2-3 satır halinde ve acele yazıldıklarından okunaksız olduğunu, defterlerinse ciltli olmayıp kâğıt kaplı olduklarını, kapaklarındaki kadı ve naibinin unvanlarının asıl sicillerdeki gibi uzun ve ağdalı olmayıp daha sade yazıldığını belirterek bazı örnekler vermiştir. Uluçay, XVII. ve XIX. yüzyıllara ait pek çok müşvedde defterin bulunduğunu, müşvedde defterlerden başka “*geniş mektep defterleri boyunda, meşin kaplı, içinde ilâm, hüccet, ferman, hüküm gibi vesikaların örneklerini ihtiva eden defterler*” olduğunu, bu defterlerin kadı, naib, kâtip veya meraklı kişilerce kopya edildiklerini, belgelerin sonunda tarih olmadığını, kişi ve memleket adlarının yerine “*falan*” şeklinde yazıldığını ancak bazen tarih ve isim yazılmış olanlara da rastlandığını kaydetmiştir. Ayrıca, defterlerde “*hükümlerin bir tarafa ve duruşmaların diğer yana ters olarak ve tarih sırasıyla yazıldıklarını*” ve her iki taraftan başlayan kayıt işleminin ortada sona erdiği bilgisini not etmiştir²⁰.

Çağatay Uluçay, Manisa tarihi için sicillerin önemini; “*Manisa’nın 440 senelik hayatı bu defterlerin içinde uyumaktadır*” şeklinde özetleyerek;

“*Balıkesir’i bir tarafa bırakacak olursak Batı Anadolu’nun en zengin Arşiv kütüphanesine Manisa şehri malik bulunuyor, Manisalılar bu yönden ne kadar övünseler haklıdırlar, emsalsiz yazma kitaplara malik olan Manisa şehri şimdi sicillerin ilâvesiyle daha büyük bir kıymet ve itibara kavuşmuştur.*”

sözleriyle Manisa için haklı bir gurur kaynağına işaret etmiştir. Manisa arşivindeki sicillerde yer alan hüküm ve fermanların yalnızca Manisa’ya ait olmadığını, bunlar arasında Osmanlı İmparatorluğu ve Anadolu Beylerbeyliği’ni ilgilendiren kayıtlar bulunduğunu, dolayısıyla Manisa ile malî bakımdan çok sıkı bağlantısı olan Aydın için birinci derecede kaynak teşkil ettiklerini, sicillerde İzmir, Balıkesir, Kütahya ve Muğla’nın tarihlerine ışık tutacak belgeler olduğundan bunlara başvurulmadan yazılan tarihlerin eksik sayılacağını da açıkça ifade etmiştir.

Manisa’nın Osmanlı dönemi tarihine ilişkin pek çok kıymetli esere imza atmış olan M. Çağatay Uluçay, Batı Anadolu’nun en eski ve en zengin yerel arşiv kaynaklarından olan Manisa şer’iye sicillerinin yok olmasının önüne geçmiştir²¹. Sicillerin sahip çıkılarak, bir araya toplanmak suretiyle, araştırmacıların yararlanabilmesi için arşiv haline getirilmesini sağlamasının yanı sıra bu yerel tarih hazinesi kaynaklarına dayalı olarak kaleme aldığı araştırmalarıyla²² tarih ve

yayınlanan çalışmasında ise “431” olarak kaydettiği gibi son defterin 1889/90 (1307) yılına ait olduğunu yazmıştır.

²⁰ M. Çağatay Uluçay, “Manisa Şer’iye Sicillerine Dair Bir Araştırma”, s. 292-295.

²¹ Zeki Arkan, “Manisa’nın Bir Numaralı Şer’iye Sicilindeki Osmanlı Tarihi”, s. 99.

²² Çağatay Uluçay, *Manisa Tarihi*, (İbrahim Gökçen ile birlikte), İstanbul 1939; *Saruhanogulları ve Eserlerine Dair Vesikalar I*, İstanbul 1940; *Manisa’daki Sarây-ı Âmire ve*

kültürümüze büyük katkılarda bulunmuş ve gelecek nesillere ışık tutmuş, yayınladığı çalışmalarıyla konu ve kaynaklara ilgi duyulmasını sağlayarak genç araştırmacıları da teşvik etmiştir²³.

Sicillerden yerel tarih çalışmalarında ilk yararlananlar Manisa tarihçileri olup bunların arasında Manisa Halkevi'nin dergisi olan *Gediz*'de yazıları yayınlanan M. Çağatay Uluçay, İbrahim Gökçen, Azmi Önakin, Nazmi Baysın, Mustafa Dümer, Halit Ersoy, Bahri Oskay ve İsmet Parmaksızoglu'nun isimleri dikkati çekmektedir²⁴. Çağatay Uluçay, özellikle merkezi devlet arşivlerinde bulunan evrakın boş bıraktığı alanları dolduran bir unsur olarak sicillere dikkat çekerek bu kaynaklarda yer alan kayıtların halkın gündelik yaşantısını yansıttığının altını çizmiştir²⁵. Ayrıca, Ç. Uluçay, Manisa sicillerine dayalı olarak *Manisa Kadıları ve Kadılık Teşkilâtı* isimli eserini de kaleme almıştır²⁶.

Manisa Müzesi'nde muhafaza edilen Manisa şer'îye sicillerinin de arasında bulunduğu müze ve kütüphanelerdeki defterler Kültür Bakanlığı'nın 1991 yılındaki çalışmasıyla *Ankara Milli Kütüphane Başkanlığı*'nda toplanmıştır²⁷. 2005'te ise *Devlet Arşinleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi*'ne 8.934 cilt sicil devredilmiştir.

Siciller, saklandıkları yer olan, *Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşinleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi*'nde *Meşihat Şer'îye Sicili Defterleri* kısmında “*Manisa Şer'îye Sicilleri*” adıyla uzaktan erişime açık durumdadır. Sicillerin dijital suretleri *Manisa Bölge Yazma Eser Kütüphanesi*'nde mevcut olup ayrıca İstanbul'da *İslâm Araştırmaları Merkezi* (ISAM)'nde *Anadolu-Trakya Sicilleri* serisinde “*Manisa Sicilleri*” adı altında mikrofilm kopyaları bulunmaktadır.

Şehzadeler Türbesi, İstanbul 1941; XVII. Yüzyılda Manisa'da Ziraat, Ticaret ve Esnaf Teşkilâtı, İstanbul 1942; XVII. Asırda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri, İstanbul 1944; Saruhanogulları ve Eserlerine Dair Vesikalar II, İstanbul 1946; Manisa Ünlüleri, Manisa 1946; XVIII ve XIX. Yüzyıllarda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri, İstanbul 1955. Çağatay Uluçay'ın eserleri için bk. Ali Akyıldız, a.g.m., s. 122; Kürşat Ekrem Uykucu, a.g.m., s. 205, M. Çağatay Uluçay, “Manisa Şer'îye Sicillerine Dair Bir Araştırma”, s. 19.

²³ “Anadolu ve civarının 400 yılı aşkın bir tarihiyle ilişkili birinci elden çok önemli bilgiler içeren, Bursa'dan sonra Anadolu'daki en zengin koleksiyon durumundaki 433 defterlik Manisa Şer'i Mahkeme Sicillerini tek başına düzenleyip bilim dünyasına kazandırması ile çok mühim bir yer işgal etmiştir” bkz. Bayram Eyüp Ertürk, “Mustafa Çağatay Uluçay Bibliyografyası Denemesi”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. III, S. 8, İzmir 1998, s. 385-406.

²⁴ Hakkı Avan, “Gediz'in Kısa Öyküsü”, *Gediz Kent Kültürü ve Edebiyat Dergi Kitap*, S. 1, 2008, s. 4.

²⁵ Yunus Uğur, “Şer'îye Sicilleri”, *TDVİA*, C. XXXIX, İstanbul 2020, s. 8-11.

²⁶ Çağatay Uluçay'ın 1949 yılında hazırladığı “*Manisa Kadıları ve Mahkemesi Teşkilâtına Dair Notlar*” başlıklı eseri daktilo metin halinde (48 yaprak, 4 yaprak resmi yazı) Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi'nde, Telif Eserler kısmında (TE/0017) bulunmaktadır.

²⁷ Fethi Gedikli, a.g.m., s. 188; Yunus Uğur, a.g.m., s. 9.

II. Manisa Şer'îye Sicilleri Envanter Kataloğu

A. Yüzyıllara Göre Manisa Şer'îye Sicilleri Toplu Kataloğu

Çağatay Uluçay, sicilleri tasnif etmekle birlikte kataloğunu neşretmemiş, defterlerin listesi Osman Ersoy ve ardından Ahmet Akgündüz tarafından toplu olarak yayımlanmıştır. İSAM tarafından hazırlanan listelerde bu defter numaraları esas alınmış, *Devlet Arşivleri* fon kataloğundaysa defter tarihleri esas alınmakla birlikte yeni katalog numarası verilmiş, sicillerin içeriklerine ilişkin ayrıca bir çalışma yürütülmemiştir.

Manisa'nın Osmanlı şer'îye sicillerinin ilk toplu katalog derlemesini hazırlayan Osman Ersoy çalışmasının girişinde Manisa'nın "436" adet defterinin olduğu kaydetmişse de hazırlanan listede "433" adet defterin numarası ve içerdikleri yıllar yer almaktadır²⁸. Siciller kataloğu 1988 yılında Ahmet Akgündüz tarafından, bu liste esas alınarak, toplu katalog kitabı içerisinde yayımlanmıştır. Bu katalogta *Manisa Müzesi*'nde bulunan toplam "435" defter listelenmiştir. Defterlerin ait oldukları yıllar, ebatlar ve sayfaları tespit edilerek sırasıyla kaydedilmiştir. Manisa'ya ait defterlerin en erken tarihli cildi 1522/23-1546/47 (929-953) ve en yakın tarihli olanı ise 1911/12-1916/17 (1330-1335) yıllarına aittir²⁹.

Bu makalede, *Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi*'nin *Meşihat Şer'îye Sicil Defterleri (MŞH.ŞSC.d)* fonu tasnifinde bulunan ve uzaktan erişime açık durumdaki defterler listelenmiştir. Oluşturulan envanter kataloğunda *Devlet Arşivleri*'ndeki defterlere ait katalog bilgileri kontrol edilmek suretiyle, sayfa sayıları ve tarihleriyle ilgili gerekli düzeltmeler yapılmak kaydıyla, ekte verilen toplu envanter kataloğu oluşturulmuştur. (Ek-1).

Listede, defterlerin eski numaraları ve *Devlet Arşivleri*'nin kayıt numaraları birlikte verilmiştir. Sicillerin kapsadığı yıllar, Osman Ersoy ve Ahmet Akgündüz'ün listeleriyle İSAM ve Devlet Arşivleri kataloglarında farklılıklar göstermektedir. Defterlerin ciltlenmesinden kaynaklanan varak karışıklıkları ilk ve son tarihli kayıtların tespit edilmesini güçleştirmiştir. Bir yıl ya da belirli bir döneme ait sayfaların varlığı defterin ait olduğu zaman diliminin belirlenmesi konusunda yeterli olamamaktadır. Defterlerin içerisinde farklı tarih taşıyan sayfa/varaklara rastlanmaktadır. Sicilin tümünün incelenmesi ve hüküm fihristlerinin çıkarılması katalog bilgilerinin düzenlenmesi konusunda katkı sağlayacaktır.

Manisa sicilleri kataloğu üzerinde yürüttüğümüz inceleme çalışmasına göre aşağıdaki sayısal sonuçlara ulaşılmıştır: Manisa'nın 435 defterlik sicil serisi toplam

²⁸ Bu durum, 47 (a. 1030-1030, b. 1029-1032), 80 (a. 1050-1052, b. 1050-1053) ve 297 (a. 1267-1268, b. 1267-1267) numaralı defter ciltlerinin iki ayrı kayıtlı verilmesinden kaynaklanmıştır.

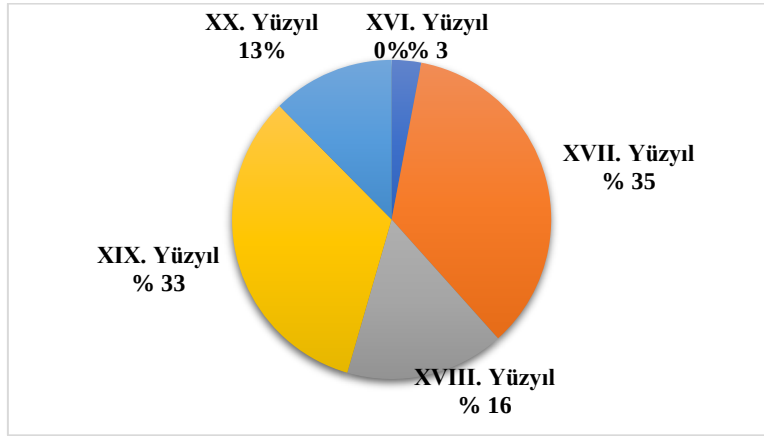
²⁹ Ahmet Akgündüz, *a.g.e.*, s. 200-203.

olarak 93.141 sayfalık belgeler koleksiyonu oluşturmaktadır. Mevcut kataloglarda bazı ciltlerin sayfa ve varak sayılarının karıştırıldığı, mikrofilm çekim poz sayılarının boş sayfalar ve mükerrer çekimler nedeniyle defterlerin tam sayfa sayısını yansıtmadığı hususu dikkate alınarak sicillerin sayfa sayılarının tespit edildiğini belirtmek gereklidir. Her defterin sayfalarında yer alan hüküm sayıları ise kapsamlı bir çalışma yürütülmeden belirlenemeyecektir.

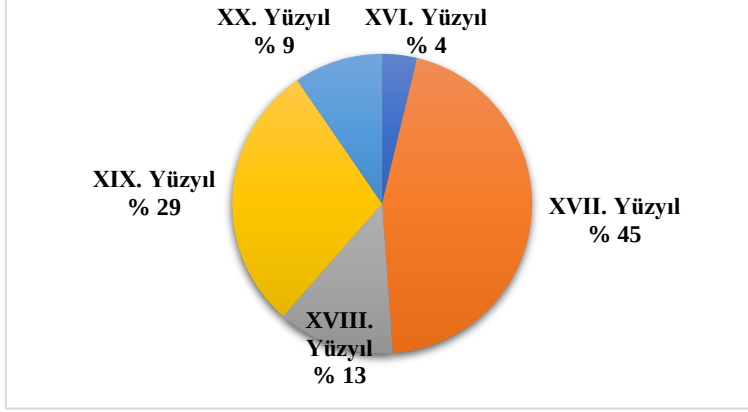
Sicillerin yüzyıllara dağılımı incelendiğinde; 13 adedinin XVI. yüzyıla (% 2,98), 154'ünün XVII. yüzyıla (% 35,40), 70'inin XVIII. yüzyıla (% 16,09), 144'ünün XIX. yüzyıla (% 33,10) ve 54'ünün de XX. yüzyıla (% 12,41) ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sicillerin yüzyıllara göre dağılımı defter sayfaları itibarıyla değerlendirildiğinde ise; XVI. yüzyıla ait 3.499 (% 3,75), XVII. yüzyıla ait 42.004 (% 45,09), XVIII. yüzyıla ait 11.751 (% 12,61), XIX. yüzyıla ait 26.964 (% 28,95) ve XX. yüzyıla ait 8.923 (% 9,58) sayfalık kayıtların yer aldığı görülmektedir.

Tablo 1: Manisa Şer'îye Sicilleri Yüzyıllara Göre Defter ve Sayfa Dağılımı

Yüzyıl	Defter Sayısı	%	Sayfa Sayısı	%
XVI.	13	2,98	3.499	3,75
XVII.	154	35,40	42.004	45,09
XVIII.	70	16,09	11.751	12,61
XIX.	144	33,10	26.964	28,95
XX.	54	12,41	8.923	9,58
Toplam	435	100	93.141	100



Grafik 1: Defter Sayısının Yüzyıllara Göre Dağılımı

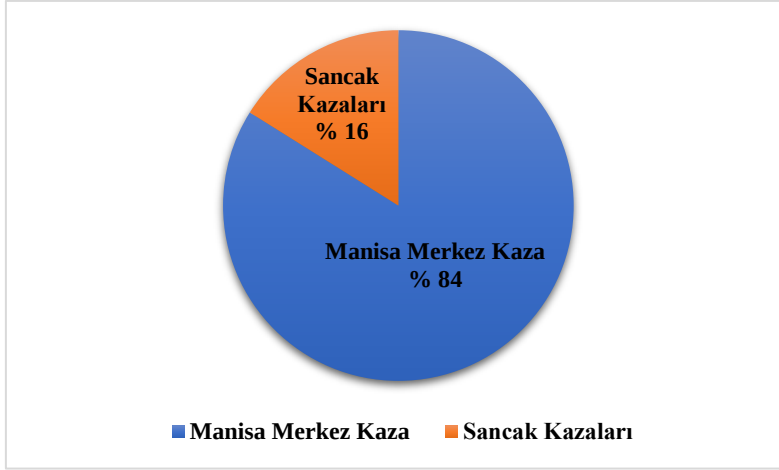


Grafik 2: Yüzyıllara Göre Sayfa Sayısının Dağılımı

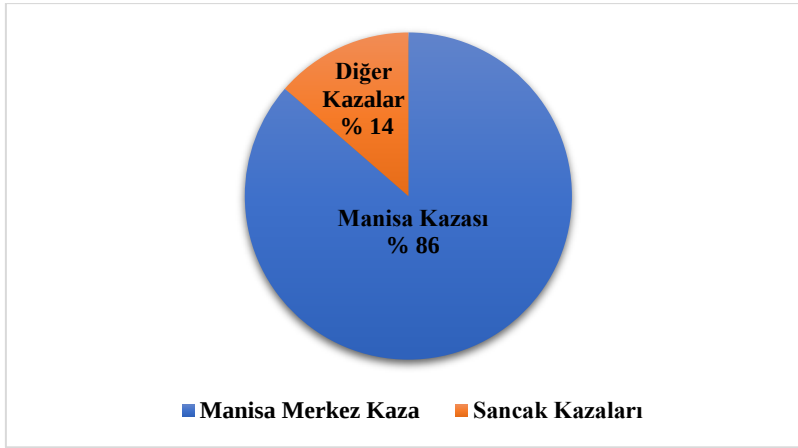
Manisa kadı defterlerinin 365 adedinin (% 83,90) Manisa merkez kazasına ait olduğu, ikinci grubu teşkil eden 70 sicilin (% 16,10) ise Saruhan sancağının diğer kazalarının (Akhisar, Demirci, Kırkağaç/Soma ve Kula) defterleri olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu belgeler külliyatını oluşturan toplam 93.141 sayfalık arşiv evrakının 80.464 (% 86,38) sayfalık kısmı Manisa merkeze, 12.677 (% 13,62) sayfalık bölümüyse dört kazaya ilişkin belgeleri kapsamaktadır. Sicillerin arasında muhasebe kayıtlarını içeren hasılat defteri olarak tanımlanabilecek olanlar da mevcuttur. Manisa'nın 403/6823 numaralı 1911/12 tarihli sicili bu grup içerisinde yer almaktadır.

Tablo 2: Manisa Merkez ve Diğer Kazalara Ait Siciller

	Defter Adedi	%	Sayfa Adedi	%
Manisa Merkez Kazası	365	83,90	80.464	86,38
Diğer Kazalar	70	16,10	12.677	13,62
Toplam	435	100	93.141	100



Grafik 3: Defter Sayısı Ölçeğinde Kazalara Göre Dağılım



Grafik 4: Kazalar Ölçeğinde Sayfa Sayısı Dağılımı

B. Saruhan Sancağının Diğer Kazalarına Ait Defterler

Saruhan sancağını oluşturan Manisa dışındaki kazalara ait defterler tasnif edildiğinde Akhisar kazasına ait 2, Demirci kazasına ait 15, Kırkağaç kazasına ait 10, Kula kazasına ait 42 ve Soma/Tarhala kazasına ait 1 adet olmak üzere toplam 70 sicil defteri tespit edilmiştir. (Ek-2)

Tablo 3: Saruhan Kazalarına Ait Sicil Defterleri

Kaza	Defter Adedi	%	Sayfa Sayısı	%
Akhisar	2	2,9	320	2,5
Demirci	15	21,4	2.789	22,0
Soma/Tarhala/Kırkağaç	11	15,7	1.862	14,7
Kula	42	60	7.706	60,8
Toplam	70	100	12.677	100

Manisa sicillerinin içerisindeki 70 adetlik defter grubu incelendiğinde; Akhisar'ın 1910-1912 (1328-1330) yıllarına ait 2 (% 2,9), Demirci'nin 1842-1903 (1258-1320) yılları arası döneme ait 15 (% 21,4), Tarhala/Soma/Kırkağaç'ın 1845-1913 (1262-1331) dönemini içeren 11 (% 15,7) ve Kula'nın 1812-1917 (1227-1335) yılları arası dönemi kapsayan 42 (% 60) defterinin bulunduğu tespit edilmiştir. Kazalara ait defterlere içerdikleri sayfalar itibarıyla değerlendirildiğindeyse; Akhisar'ın 320 (% 2,5), Demirci'nin 2.789 (% 22,0), Soma/Tarhala/Kırkağaç'ın 1.862 (% 14,7) ve Kula'nın 7.706 (% 60,8) sayfadan oluşan arşiv evrakının mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Bu grup içerisindeki Kula kazasına ait defterlerin en erken tarihlisi 1812/13 (1227) yılına ait olup son cildiye 1916/17 (1335) tarihlidir. Manisa kazalarına ait defterler grubunun içerisindeki 401/6821 numaralı, 1908/9 tarihli (32 sayfa) ve 405/6825 numaralı, 1911/12 tarihli (13 sayfa) defterlerin Kula'ya ait muhasebe hasılat defteri olduğu anlaşılmıştır. Sayısal olarak ikinci büyük sicil grubunu oluşturan Demirci kazasının sicillerinin ilk cildi 1842/43 (1258), son cildi 1902/3 (1320) yılına aittir. Tarhala/Soma kazasına ait tek sicil 1845/46 (1262) yılına, Kırkağaç kazasının 10 defterinden ilki 1869/70 (1286), son cildi ise 1912/13 (1331) tarihlidir. Yalnızca 2 sicili günümüze ulaşmış olan Akhisar kazasının ilk defteri 1910/11 (1328), son cildiye 1911/12 (1330) yılını içermektedir.

Genel olarak bakıldığında, söz konusu kazaların yerel kayıtlarını içeren sicillerin XIX. yüzyıl ağırlıklı olduğu önceki yüzyıllara ait kayıtların ne yazık ki günümüze ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

III. Sicil Çeviriyazı ve Değerlendirme Çalışmaları

Mevcut literatürdeki Manisa sicillerinin çeviriyazı (*transkripsiyon*) ve defterin değerlendirmesini içeren yayınların tümünü lisansüstü tezler oluşturmaktadır. (Ek-3) Manisa kazasına ait defterler esaslı olmak üzere hazırlanan yüksek lisans tezlerinin defter numaraları ve içeriklerinden tespit ettiğimiz tarih aralıkları şöyledir:

Mehmet Çamlı 4 numaralı (959/1551-1552), Turgut Uzun 6 numaralı (943-973/1537-1566), Fatih Bursa 14 numaralı (1002-1021/1594-1613), Tekin Açık 48 numaralı (1020-1031/1612-1622), Arzu Karaslan 61 numaralı (1039-1040/1629-1630), Elif Karadaş 63 numaralı (1035-1040/1626-1631), Selman Çetin 64 numaralı

(1031-1041/1622-1632), Halil Atabey 79 numaralı (1009-1050/1601-1641), Caner Yılmaz 100 numara (1050-1061/1641-1651), Ferdi Gökbuğa 124 numaralı (1070-1079/1660-1669), Ayşe Yıldırım 152 numaralı (1052-1103/1643-1692), Hediye Önderoğlu 154 numaralı (1036-1097/1627-1686), Merve Zeytinci 167 numaralı (1111-1113/1700-1702), Huriye Sarıkaya 179 numaralı (1132-1134/1720-1722), Derviş Öksüz 181 numaralı (1134-1137/1722-1725), Mehmet Masum Ocak 189 numaralı (1144-1145/1732-1733), Sefa Yapıcıoğlu 190 numaralı (1145-1146/1733-1734), Uğur Sertel 202 numaralı (1145-1151/1733-1739), Selda Yıldız 207 numaralı (1166-1168/1753-1755), Yasin Özkan 213 numaralı (1169-1177/1756-1764), Emre Büyükmemiş 223 numaralı (1194-1197/1780-1783), Meral Hoşbilgin 228 numaralı (1205-1206/1791-1792), Ömer Karataş 242 numaralı (1223-1224/1808-1809), İlker Mümin Çağlar 273 numaralı (1252-1253/1836-1837) ve Abdullah Doğtekin 321 numaralı (1280-1281/1864-1865) sicili tez olarak çalışmıştır. Ayrıca, 256 numaralı defterin (1236-1237/1820-1822) tanıtımı ve fihristini Kürşat Çelik makale olarak yayınlamıştır.

Sonuçlandırılmış tezlerin dışında, üniversitelerimizde halen tez çalışması yürütülmekte olup YÖK Ulusal Tez Merkezi kayıtlarında mevcut olan siciller şunlardır:

45 (1018-1029/1610-1620) numara Vasfi Çabuk; 52 numaralı (1034-1035/1625-1626) Hakan Şentürk; 54 numara (1033-1034/1624-1625) Cansu Akkoyun; 146 (1066-1087/1656-1677) Sibel Karataş; 184 numara (1141/1728-1729) Yelda Arslan ve 218 numara (1185-1187/1772-1774) Tuğba Dükar.

Saruhan sancağına bağlı kazalara ait defterlerden bazıları da yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır:

Kula kazası sicillerinden 395 numaralı (1321-1325/1904-1908) defter Mustafa Akbel; 418 numaralı (1327-1328/1909-1910) sicil Zeynep Karateke; 419 numara (1326-1329/1909-1911) Sedef Karaca ve 424 numaralı defter (1326-1330/1909-1912) Özüm İlgün; Demirci kazasının defterlerinden 275 numaralı (1252-1259/1837-1844) sicil Özlem Kale; 382 numara (1317-1319/1900-1902) Adem Akdeniz; Kırkağaç kazasına ait 426 numaralı (1328-1330/1910-1912) sicil ise Umut Seven.

Bu kapsamda, 4'ü Kula, 2'si Demirci ve 1'i Kırkağaç'a ait olmak üzere, toplamda 33 adet Manisa sicilinin çeviri metinlerinin hazırlandığı, defterlerin kapsam ve içeriklerinin değerlendirildiği görülmektedir. Üniversitelerimizin ilgili enstitülerinde yüksek lisans tez konusu olarak 6 sicil de halen çalışılmakta olduğundan tamamlandıklarında bu listeye eklenmelidir. Tezlerdeki metin çevirilerinde okumadan kaynaklı hata ve eksiklikler, aktarım usullerinde uyumsuzluklar söz konusu olmakla birlikte defterlerin genel mahiyetleri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, lisansüstü tezler kapsamında sicillerin dönemsel olarak incelendiği ve karşılaştırmalı tarih çalışmalarına konu edildiği, mevcut tezler içinde sondaj veya örneklem yöntemiyle bilgi derlemeleri de bulunduğu da unutulmamalıdır.

Değerlendirme

Saruhan sancağının Osmanlı devrine ait 435 defterden oluşan *şer'îye sicilleri koleksiyonu*, günümüze defterleri ulaşan kazalar açısından bakıldığında, kıymetli bir tarih hazinesi teşkil etmektedir. Sancağın merkezi olan Manisa'nın 365 adetlik defterinin önemi, sancağın diğer dört kazasına ait 70 sicilinin varolduğu, bunların dışındaki kazaların defterlerinin, maalesef, elimize ulaşamadığı gerçeğiyle birlikte değerlendirildiğinde kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan siciller sadece Manisa yerel tarihi için değil temsil ettiği bölgenin tarihinin de aydınlatılmasında önem arz etmektedir. Manisa ve civarının başta İzmir olmak üzere çevreyle ilişkileri ve sancak merkezi olması nedeniyle devlet merkeziyle bağlantıları hakkında bilgilere ulaşmamızı sağlayan külliyyatın içeriği vazgeçilmez bir kaynak kümesine işaret etmektedir.

Devlet Arşinleri bünyesinde araştırmacıların erişimine açık durumdaki Manisa sicillerden 32'sinin yüksek lisans tezi konusu olarak transkripsiyon ve incelenmesinin tamamlandığı, bir defterin fihristinin çıkarıldığı, 6 çalışmanın da hâlen sürdürülmekte olduğu anlaşılmıştır. Öncelikle yerel tarih açısından değeri tartışılmaz sicillerimiz gelecek zamanlarda kapsamlı akademik çalışmalara kaynaklık edecek ve mevcut bilgilerimizi daha da zenginleştirecektir.

References

- Akgündüz, Ahmet, *Şer'îye Sicilleri Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler*, C. I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yay., İstanbul 1988.
- Akyıldız, Ali, "Uluçay, Mustafa Çağatay (1908-1970)", *TDVİA*, C. XLII, İstanbul 2012, s. 122-123.
- Anıkan, Zeki, "Bir Kanunnâme Sureti", *E. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. III, İzmir 1987, s. 49-61.
- Anıkan, Zeki, "Manisa'nın 1 Numaralı Şer'îye Sicilindeki Osmanlı Tarihi", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, S. X, İstanbul 1990, s. 99-136.
- Atalar, Münir, "Şer'îye Mahkemelerine Dâir Kısa Bir Tarihçe", *Ankara Üniversitesi İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 4, Ankara 1980, s. 303-328.
- Avan, Hakkı, "Gediz'in Kısa Öyküsü", *Gediz Kent Kültürü ve Edebiyat Dergi Kitap*, Y. 1, S. 1, Mayıs 2008, s. 3-8.
- Bilgi, Nejdet, *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Manisa Kazası (1908-1950)*, Ege Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış doktora tezi, İzmir 1996.

- Emecen Feridun, "Manisa", *TDVİA*, C. XXVII, İstanbul, s. 577-583.
- Ersoy, Osman, "Şer'îye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XIII, S. 24, Ankara 1980, s. 1-20.
- Ertürk, Bayram Eyüp, "Mustafa Çağatay Uluçay Bibliyografyası Denemesi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. III, S. 8, İzmir 1998, s. 385-406.
- Gedikli, Fethi, "Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer'îye Sicilleri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. III, S. 5, 2005, s. 187-213.
- Günay, Vehbi "Yerel Kayıtların Işığında XVIII. Yüzyıl Sonlarında İzmir", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXV, S. 1, Temmuz 2010, s. 253-268.
- Gürkan, Feyyaz, "Şer'îye Mahkemeleri Sicilleri Üzerinde Bir Araştırma", *IX. Türk Tarih Kongresi Ankara 21-25 Eylül 1981 Kongreye Sunulan Bildiriler*, C. II, TTK. yay., Ankara 1988, s. 765-779.
- İlgürel, Mücteba, "Şer'îye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 28-29, 1974-1975, İstanbul 1975, s. 123-166.
- Kenanoğlu, M. Macit, "Nizâmiye Mahkemeleri", *TDVİA*, C. XXXIII, İstanbul 2007, s. 185-188.
- Köprülü, Fuad, "Ortazaman Türk Devletlerinde Hukukî Sembollerdeki Motifler", *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, C. II, 1932-39, İstanbul 1939, s. 33-52.
- Köprülü, M. Fuad, "Halkevlerimizde Tarihî Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır?", *Çorumlu Çorum Halkevi Dergisi*, C. 1, S. 12, 15 Mart 1939, s. 1-6.
- Martal, Abdullah, "İzmir Kadı Sicillerindeki Kültürel Mirasımız", *Kebikeç*, S. 4, 1996, s. 73-79.
- Şakiroğlu, Mahmut H., "M. Çağatay Uluçay, 1910-1970", *Belleten*, C. XXXIV, S. 136, Ekim 1970, s. 653-664.
- Uğur, Yunus, "Şer'iyye Sicilleri", *TDVİA*, C. XXXIX, İstanbul 2020, s. 8-11.
- Uluçay, Çağatay- GÖKÇEN, İbrahim, *Manisa Tarihi*, İstanbul 1939.
- Uluçay, M. Çağatay, "Manisa Kazaları Tarihi Yazılırken Başvurulacak Kaynaklar", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 82, Temmuz 1945, s. 4.
- Uluçay, M. Çağatay, "Manisa Mahkeme-i Şer'îye Sicillerinin Değeri", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 79, 1 Nisan 1945, s. 1-3.
- Uluçay, M. Çağatay, "Manisa Mahkemesi Şer'îye Sicilleri", *Işık*, S. 149, Manisa 1945.
- Uluçay, M. Çağatay, "Manisa Şer'îye Sicillerine Dair Bir Araştırma", *Türkiyat Mecmuası*, C. X, 1951-53, İstanbul 1953, s. 285-298.
- Uluçay, M. Çağatay, "Manisa Tarihi Etrafında", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 70, 1 Kasım 1943, s. 1-2.
- Uluçay, M. Çağatay, "Manisa Tarihine Dair Vesikalar: Manisa Mahkeme-i Şer'iyye Sicilleri", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 53, 1 Eylül 1941, s. 9-11.
- Uluçay, M. Çağatay, "Manisa Tarihinin Türkler Devri Kaynaklarına Dâir Düşünceler", *Gediz Manisa Halkevi Dergisi*, S. 71, 2 Kasım 1944, s. 1-2.
- Uluçay, M. Çağatay, *Manisa Kaduları ve Mahkemesi Teşkilâtına Dair Notlar*, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Telif Eserler (TE/0017), 1949.
- Uluçay, M. Çağatay, *Manisa Ünlüleri*, Manisa 1946.
- Uluçay, M. Çağatay, *Manisa'daki Sarây-ı Âmire ve Şehzadeler Türbesi*, İstanbul 1941.

- Uluçay, M. Çağatay, *Saruhanogulları ve Eserlerine Dair Vesikalar I*, İstanbul 1940.
- Uluçay, M. Çağatay, *Saruhanogulları ve Eserlerine Dair Vesikalar II*, İstanbul 1946.
- Uluçay, M. Çağatay, *XVII. Asırda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri*, İstanbul 1944.
- Uluçay, M. Çağatay, *XVII. Yüzyılda Manisa'da Ziraat, Ticaret ve Esnaf Teşkilâtı*, İstanbul 1942.
- Uluçay, M. Çağatay, *XVIII ve XIX. Yüzyıllarda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri*, İstanbul 1955.
- Uykucu, Kürşat Ekrem, "Mustafa Çağatay Uluçay ve Eserleri", *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C. XV, S. 20, Mart 1965, s. 201-212.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, "Şer'i Mahkeme Sicilleri", *Ülkü Ankara Halkevleri Dergisi*, C. V, S. 29, Temmuz 1935, s. 365-368.
- Yaman, T. Mümtaz, "Şer'i Mahkeme Sicilleri", *Ülkü Ankara Halkevleri Dergisi*, C. XII, S. 68, Ekim 1938, s. 153-164.

EKLER

Ek 1: Manisa Şer'iye Sicilleri Toplu Envanter Kataloğu

XVI. Yüzyıl				
Sıra No	Defter No	Arşiv No	Tarih	Sayfa
1.	1 ³⁰	6419	953 [1546/47]	148
2.	2	6420	957 [1550/51]	328
3.	4 ³¹	6422	959 [1551/52]	132
4.	3	6421	959 [1551/52]	286
5.	5	6423	962 [1554/55]	430
6.	7	6425	970 [1562/63]	258
7.	8	6426	974 [1566/67]	288
8.	6 ³²	6424	974 [1566/67]	170
9.	9	6427	985 [1577/68]	150

³⁰ İlk sicilden yapılmış iki neşir için bkz. Zeki Arıkan, "Bir Kanunnâme Sureti", *E. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. III, İzmir 1987, s. 49-61; aynı yazar, "Manisa'nın 1 Numaralı Şer'iye Sicilindeki Osmanlı Tarihi", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, S. X, İstanbul 1990, s. 99-136. XVI. yüzyıla ait sicillerden yararlanılarak hazırlanmış doktora tezi için bkz. Feridun M. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazâsı*, TTK. yay., Ankara 1989.

³¹ Mehmet Çamlı, *H. 959/M. 1551 Tarihli 4 Numaralı Manisa Şer'iye Sicili*, Gazi Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 1993.

³² Turgut Uzun, *Manisa'nın 6 Numaralı H. 942-973 (M. 1535-1565) Tarihli Şer'iye Sicil Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Niğde Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde 2002.

10.	10	6428	989 [1581/82]	223
11.	11	6429	999 [1590/91]	478
12.	161	6581	1003 [1594/95]	298
13.	12	6430	1005 [1596/97]	310
Toplam	13		953-1005 [1546-1597]	3.499

XVII. Yüzyıl				
Sıra No	Defter No	Arşiv No	Tarih	Sayfa
14.	15	6433	1009 [1600/1]	318
15.	16	6434	1012 [1603/4]	356
16.	17	6435	1013 [1604/5]	281
17.	19	6437	1013 [1604/5]	272
18.	20	6438	1013 [1604/5]	276
19.	18	6436	1013 [1604/5]	393
20.	23	6441	1015 [1606/7]	336
21.	22	6440	1015 [1606/7]	316
22.	21	6439	1016 [1607/8]	303
23.	13	6431	1017 [1608/9]	51
24.	25	6443	1018 [1609/10]	234
25.	26	6444	1019 [1610/11]	413
26.	27	6445	1019 [1610/11]	480
27.	29	6447	1019 [1610/11]	454
28.	24	6442	1019 [1610/11]	250
29.	28	6446	1019 [1610/11]	378
30.	14 ³³	6432	1021 [1612/13]	122
31.	33	6451	1021 [1612/13]	358
32.	31	6449	1022 [1613/14]	376
33.	32	6450	1022 [1613/14]	376
34.	30	6448	1022 [1613/14]	326
35.	34	6452	1024 [1615/16]	638
36.	35	6453	1025 [1616/17]	130
37.	36	6454	1025 [1616/17]	194
38.	45 ³⁴	6463	1025 [1616/17]	174
39.	38	6456	1026 [1617]	446
40.	37	6455	1026 [1617]	187
41.	39	6457	1027 [1617/18]	189
42.	43	6461	1029 [1619/20]	170
43.	42	6460	1029 [1619/20]	310

³³ Fatih Bursa, *Manisa'nın 14 Numaralı H. 1002 Tarihli Şer'iyye Sicil Defteri (Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi)*, Niğde Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde 2002.

³⁴ Vasfi Çabuk, *45 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.

44.	41	6459	1029 [1619/20]	367
45.	44	6462	1030 [1620/21]	284
46.	48 ³⁵	6457	1031 [1621/22]	146
47.	49	6468	1032 [1622/23]	190
48.	46	6464	1032 [1622/23]	462
49.	51	6470	1033 [1623/24]	478
50.	47/B	6466	1034 [1624/25]	264
51.	50	6469	1034 [1624/25]	238
52.	52 ³⁶	6471	1034 [1624/25]	176
53.	47/A	6465	1035 [1625/26]	95
54.	53	6472	1036 [1626/27]	385
55.	55	6474	1036 [1626/27]	316
56.	54 ³⁷	6473	1037 [1627/28]	204
57.	62	6481	1037 [1627/28]	490
58.	56	6475	1038 [1628/29]	146
59.	57	6476	1039 [1629/30]	172
60.	59	6478	1039 [1629/30]	263
61.	58	6477	1039 [1629/30]	210
62.	60	6479	1040 [1630/31]	348
63.	61 ³⁸	6480	1040 [1630/31]	180
64.	64 ³⁹	6483	1040 [1630/31]	186
65.	63 ⁴⁰	6482	1041 [1631/32]	137
66.	65	6484	1041 [1631/32]	232
67.	66	6485	1041 [1631/32]	217
68.	68	6487	1043 [1633/34]	293
69.	67	6486	1043 [1633/34]	240
70.	69	6488	1044 [1634/35]	306
71.	70	6489	1045 [1635/36]	254
72.	73	6492	1046 [1636/37]	296

³⁵ Tekin Açık, *48 Numaralı (1030/1620) Tarihli Manisa Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2019.

³⁶ Hakan Şentürk, *52 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.

³⁷ Cansu Akkoyun, *54 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.

³⁸ Arzu Karaslan, *1039-1040 (1629-1630) Yıllarına Ait 61 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2007.

³⁹ Selman Çetin, *64 No'lu Manisa Şer'iyye Sicili*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2013.

⁴⁰ Elif Karadaş, *63 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2019.

73.	72	6491	1046 [1636/37]	190
74.	74	6493	1048 [1638/39]	130
75.	76	6495	1048 [1638/39]	475
76.	75	6494	1048 [1638/39]	314
77.	78	6497	1049 [1639/40]	194
78.	77	6496	1049 [1639/40]	194
79.	81	6501	1050 [1640/41]	298
80.	79 ⁴¹	6498	1050 [1640/41]	106
81.	80/A	6499	1051 [1641/42]	428
82.	85	6505	1053 [1643/44]	240
83.	84	6504	1053 [1643/44]	247
84.	80/B	6500	1053 [1643/44]	160
85.	82	6502	1053 [1643/44]	334
86.	86	6506	1053 [1643/44]	132
87.	71	6490	1054 [1644/45]	190
88.	83	6503	1054 [1644/45]	150
89.	87	6507	1054 [1644/45]	274
90.	89	6509	1055 [1645/46]	174
91.	88	6508	1055 [1645/46]	334
92.	92	6512	1056 [1646/47]	370
93.	90	6510	1056 [1646/47]	322
94.	94	6514	1056 [1646/47]	358
95.	93	6513	1057 [1647/48]	297
96.	91	6511	1058 [1648/49]	292
97.	95	6515	1059 [1649/50]	328
98.	96	6516	1059 [1649/50]	297
99.	97	6517	1059 [1649/50]	160
100.	98	6518	1059 [1649/50]	472
101.	99	6519	1060 [1650]	308
102.	101	6521	1061 [1650/51]	460
103.	100 ⁴²	6520	1061 [1650/51]	134
104.	102	6522	1062 [1651/52]	303
105.	40	6458	1063 [1652/53]	292
106.	105	6525	1063 [1652/53]	282
107.	103	6523	1063 [1652/53]	190
108.	104	6524	1063 [1652/53]	242
109.	107	6527	1065 [1654/55]	160
110.	106	6526	1065 [1654/55]	184

⁴¹ Halil Atabey, *Manisa'nın 79 Numaralı (H. 1049-1050) Şer'îye Sicil Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Ankara Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 2014.

⁴² Caner Yılmaz, *H. 1060-1061/M. 1650-1651 Tarihli 100 Nolu Manisa Şer'îye Sicili*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2005.

111.	108	6528	1065 [1654/55]	230
112.	109	6529	1066 [1655/56]	268
113.	110	6530	1066 [1655/56]	395
114.	111	6531	1067 [1656/57]	265
115.	113	6533	1068 [1657/58]	302
116.	114	6534	1069 [1658/59]	259
117.	115	6535	1069 [1658/59]	536
118.	112	6532	1069 [1658/59]	307
119.	116	6536	1070 [1659/60]	349
120.	118	6538	1071 [1660/61]	158
121.	120	6540	1073 [1662/63]	300
122.	117	6537	1073 [1662/63]	312
123.	119	6539	1073 [1662/63]	393
124.	121	6541	1073 [1662/63]	268
125.	123	6543	1075 [1664/65]	272
126.	122	6542	1075 [1664/65]	296
127.	125	6545	1076 [1665/66]	167
128.	124 ⁴³	6544	1076 [1665/66]	129
129.	126	6546	1077 [1666/67]	282
130.	127	6547	1077 [1666/67]	282
131.	129	6549	1078 [1667/68]	133
132.	128	6548	1078 [1667/68]	259
133.	130	6550	1080 [1669/70]	334
134.	131	6551	1080 [1669/70]	214
135.	132	6552	1081 [1670/71]	274
136.	133	6553	1081 [1670/71]	390
137.	135	6555	1082 [1671/72]	276
138.	134	6554	1083 [1672/73]	385
139.	139	6559	1083 [1672/73]	344
140.	137	6557	1083 [1672/73]	364
141.	138	6558	1083 [1672/73]	293
142.	136	6556	1083 [1672/73]	299
143.	140	6560	1084 [1673/74]	177
144.	141	6561	1085 [1674/75]	328
145.	142	6562	1086 [1675/76]	338
146.	143	6563	1086 [1675/76]	406
147.	144	6564	1087 [1676/77]	255
148.	148	6568	1088 [1677/78]	194
149.	147	6567	1088 [1677/78]	246
150.	149	6569	1089 [1678/79]	198

⁴³ Ferdi Gökbuğa, *H. 1075-1076/M. 1665-1666 Tarihli 124 No'lu Manisa Şer'yye Sicili Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2008.

151.	146 ⁴⁴	6566	1089 [1678/79]	88
152.	145	6565	1091 [1680/81]	428
153.	150	6570	1091 [1680/81]	346
154.	151	6571	1093 [1682]	151
155.	152 ⁴⁵	6572	1093 [1682]	166
156.	153	6573	1094 [1682/83]	175
157.	154 ⁴⁶	6574	1097 [1685/86]	172
158.	155	6575	1097 [1685/86]	199
159.	156	6576	1099 [1687/88]	97
160.	157	6577	1099 [1687/88]	294
161.	158	6578	1100 [1688/89]	297
162.	159	6579	1101 [1689/90]	186
163.	160	6580	1102 [1690/91]	352
164.	162	6582	1105 [1693/94]	294
165.	163	6583	1106 [1694/95]	183
166.	165	6585	1108 [1696/97]	184
167.	164	6584	1108 [1696/97]	218
Toplam	154		1009-1108 [1600-1697]	42.004

XVIII. Yüzyıl				
Sıra No	Defter No	Arşiv No	Tarih	Sayfa
168.	166	6586	1112 [1700/1]	316
169.	167 ⁴⁷	6587	1113 [1701/2]	128
170.	169	6589	1115 [1703/4]	61
171.	168	6588	1115 [1703/4]	240
172.	171	6591	1117 [1705/6]	254
173.	170	6590	1118 [1706/7]	155
174.	172	6592	1119 [1707/8]	220
175.	240	6660	1121 [1709/10]	209
176.	173	6593	1122 [1710/11]	182
177.	174	6594	1127 [1715]	122

⁴⁴ Sibel Karataş, *146 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.

⁴⁵ Ayşe Yıldırım, *152 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1092/1681-82)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2013.

⁴⁶ Hediye Önderoğlu, *154 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1095-1096/1684-1685)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2015.

⁴⁷ Merve Zeytinci, *Manisa Kazasının 167 Numaralı Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H. 1111-1113/M. 1700-1702)*, Ege Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İzmir.

178.	175	6595	1128 [1715/16]	209
179.	176	6596	1128 [1715/16]	166
180.	177	6597	1129 [1716/17]	143
181.	178	6598	1131 [1718/19]	272
182.	179 ⁴⁸	6599	1133 [1720/21]	130
183.	181 ⁴⁹	6601	1137 [1724/25]	194
184.	180	6600	1137 [1724/25]	220
185.	182	6602	1139 [1726/27]	185
186.	183	6603	1140 [1727/28]	187
187.	184 ⁵⁰	6604	1142 [1729/30]	96
188.	185	6605	1143 [1730/31]	137
189.	188	6608	1144 [1731/32]	138
190.	186	6606	1144 [1731/32]	343
191.	187	6607	1144 [1731/32]	120
192.	189 ⁵¹	6609	1145 [1732/33]	93
193.	190 ⁵²	6610	1146 [1733/34]	103
194.	191	6611	1147 [1734/35]	228
195.	192	6612	1149 [1736/37]	245
196.	202 ⁵³	6622	1151 [1738/39]	178
197.	193	6613	1152 [1739/40]	118
198.	194	6614	1153 [1740/41]	165
199.	196	6616	1153 [1740/41]	196
200.	197	6617	1153 [1740/41]	280
201.	195	6615	1154 [1741/42]	75
202.	198	6618	1156 [1743/44]	142
203.	199	6619	1157 [1744/45]	188
204.	200	6620	1158 [1745/46]	114
205.	204	6624	1163 [1749/50]	132

⁴⁸ Huriye Sarıkaya, *179 Numaralı Manisa ve 717 Numaralı Balıkesir Şer'îyye Sicillerine Göre Lâle Devri'nin İlk Yıllarında Batı Anadolu'da Sosyal ve Ekonomik Hayat*, Adnan Menderes Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın 2016.

⁴⁹ Derviş Öksüz, *181 Numaralı Şer'îyye Sicillerine Göre Lale Devri'nin İlk Yıllarında Manisa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat*, Adnan Menderes Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın 2016.

⁵⁰ Yelda Arslan, *184 Numaralı Manisa Şer'îyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.

⁵¹ Mehmet Masum Ocak, *Manisa Kadılığı 189 No'lu Şer'îyye Sicili Defterine Göre Manisa'nın Sosyal ve İktisadi Durumu (1145/1732)*, Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İzmir 1997.

⁵² Sefa Yapıcıoğlu, *190 Numaralı Manisa Şer'îyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2017.

⁵³ Uğur Sertel, *202 Numaralı Manisa Şer'îyye Sicili (H. 1149-1150-1151/M. 1736-1737-1738)*, Fırat Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Elâzığ 2004.

206.	203	6623	1164 [1750/51]	172
207.	205	6625	1165 [1751/52]	78
208.	207 ⁵⁴	6627	1168 [1754/55]	218
209.	208	6628	1169 [1755/56]	135
210.	209	6629	1170 [1756/57]	204
211.	210	6630	1171 [1757/58]	159
212.	212	6632	1173 [1759/60]	66
213.	206	6626	1176 [1762/63]	132
214.	213 ⁵⁵	6633	1177 [1763/64]	203
215.	214	6634	1181 [1767/68]	193
216.	216	6636	1182 [1768/69]	179
217.	215	6635	1182 [1768/69]	87
218.	217	6637	1185 [1771/72]	106
219.	218 ⁵⁶	6638	1187 [1773/74]	108
220.	219	6639	1189 [1775/76]	113
221.	220	6640	1190 [1776/77]	136
222.	201	6621	1191 [1777/78]	72
223.	222	6642	1194 [1780]	110
224.	221	6641	1194 [1780]	176
225.	223 ⁵⁷	6643	1197 [1782/83]	232
226.	224	6644	1198 [1783/84]	152
227.	225	6645	1202 [1787/88]	270
228.	227	6647	1204 [1789/90]	108
229.	226	6646	1204 [1789/90]	257
230.	228 ⁵⁸	6648	1206 [1791/92]	124
231.	229	6649	1206 [1791/92]	90
232.	230	6650	1207 [1792/93]	197
233.	231	6651	1208 [1793/94]	222
234.	232	6652	1208 [1793/94]	144
235.	211	6631	1210 [1795/96]	190

- ⁵⁴ Selda Yıldız, *XVIII. Yüzyılda Manisa'da Gündelik Hayata İlişkin Bir Değerlendirme*, Ankara Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 2006.
- ⁵⁵ Yasin Özkan, *213 Numaralı Manisa Şer'îye Sicili Değerlendirme ve Transkripsiyonu (1174-1175)*, Selçuk Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Konya 2019.
- ⁵⁶ Tuğba Dükar, *218 Numaralı Manisa Şer'îye Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (H. 1185-1187/M. 1771-1773)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.
- ⁵⁷ Emre Büyükmemiş, *223 Numaralı Manisa Şer'îye Sicili'ndeki Tereke Kayıtlarına Göre Manisa'da Ailelerin Sosyal ve Ekonomik Durumu (1780-1783)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2019.
- ⁵⁸ Meral Hoşbilgin, *228 Numaralı Manisa Şer'îye Sicil Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1203-1206/M. 1789-1792)*, Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2004.

236.	233	6653	1214 [1799-1800]	152
237.	234	6654	1214 [1799-1800]	282
Toplam	70		1112-1214 [1700-1800]	11.751

XIX. Yüzyıl				
Sıra No	Defter No	Arşiv No	Tarih	Sayfa
238.	235	6655	1215 [1800/1]	274
239.	237	6657	1217 [1802/3]	193
240.	238	6658	1217 [1802/3]	36
241.	247	6667	1219 [1804/5]	151
242.	239	6659	1220 [1805/6]	214
243.	241	6661	1223 [1808/9]	203
244.	242 ⁵⁹	6662	1224 [1809/10]	106
245.	243	6663	1225 [1810/11]	249
246.	244	6664	1227 [1812/13]	381
247.	246	6666	1227 [1812/13]	190
248.	245	6665	1227 [1812/13]	195
249.	248	6668	1230 [1814/15]	196
250.	250	6670	1231 [1815/16]	132
251.	252	6672	1232 [1816/17]	41
252.	251	6671	1232 [1816/17]	186
253.	253	6673	1234 [1818/19]	211
254.	254	6674	1235 [1819/20]	211
255.	255	6675	1236 [1820/21]	151
256.	257	6677	1237 [1821/22]	134
257.	256 ⁶⁰	6676	1238 [1822/23]	135
258.	259	6679	1239 [1823/24]	83
259.	258	6678	1240 [1824/25]	154
260.	260	6680	1240 [1824/25]	178
261.	262	6682	1243 [1827/28]	166
262.	261	6681	1243 [1827/28]	175
263.	267	6687	1245 [1829/30]	18
264.	265	6685	1245 [1829/30]	156
265.	236	6656	1248 [1832/33]	36
266.	266	6686	1248 [1832/33]	279
267.	264	6684	1249 [1833/34]	168
268.	249	6669	1250 [1834/35]	170

⁵⁹ Ömer Karataş, *242 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicil Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (1223-1224/1808-1809)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2005.

⁶⁰ Kürşat Çelik, "256 Numaralı 1236-1237 H. (1820-1822 M.) Tarihli Manisa Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 24, S. 1, Elazığ 2014, s. 255-267.

269.	268	6688	1250 [1834/35]	170
270.	270	6690	1252 [1836/37]	104
271.	271	6691	1252 [1836/37]	195
272.	273 ⁶¹	6693	1253 [1837/38]	191
273.	272	6692	1253 [1837/38]	118
274.	274	6694	1255 [1839/40]	196
275.	277	6697	1257 [1841/42]	192
276.	278	6698	1257 [1841/42]	86
277.	275 ⁶²	6695	1258 [1842/43]	110
278.	279	6699	1259 [1843/44]	102
279.	280	6700	1259 [1843/44]	195
280.	276	6696	1260 [1844/45]	83
281.	284	6704	1261 [1845]	29
282.	282	6702	1261 [1845]	194
283.	281	6701	1262 [1845/46]	100
284.	285	6705	1262 [1845/46]	192
285.	286	6706	1263 [1846/47]	332
286.	288	6708	1264 [1847/48]	371
287.	290	6710	1264 [1847/48]	85
288.	287	6707	1264 [1847/48]	292
289.	291	6711	1265 [1848/49]	158
290.	292	6712	1265 [1848/49]	242
291.	269	6689	1266 [1849/50]	92
292.	293	6713	1266 [1849/50]	241
293.	289	6709	1266 [1849/50]	547
294.	294	6714	1267 [1850/51]	346
295.	295	6715	1267 [1850/51]	201
296.	296	6716	1268 [1851/52]	180
297.	299	6720	1269 [1852/53]	172
298.	297/A	6717	1269 [1852/53]	273
299.	297/B	6718	1269 [1852/53]	400
300.	300	6721	1270 [1853/54]	186
301.	301	6722	1271 [1854/55]	237
302.	302	6723	1272 [1855/56]	227
303.	306	6727	1272 [1855/56]	200
304.	303	6724	1273 [1856/57]	139
305.	304	6725	1274 [1857/58]	366

⁶¹ İlker Mümin Çağlar, *273 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicil Defteri (1252-1253/1836-1837) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2005.

⁶² Özlem Kale, *275 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H. 1254-1255/M. 1838-1840)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2019.

306.	307	6728	1274 [1857/58]	192
307.	305	6726	1274 [1857/58]	162
308.	309	6730	1276 [1859/60]	158
309.	310	6731	1277 [1860/61]	170
310.	312	6733	1277 [1860/61]	190
311.	283	6703	1277 [1860/61]	263
312.	313	6734	1278 [1861/62]	187
313.	311	6732	1279 [1862/63]	271
314.	319	6740	1280 [1863/64]	167
315.	308	6729	1280 [1863/64]	309
316.	316	6737	1280 [1863/64]	186
317.	315	6736	1280 [1863/64]	118
318.	317	6738	1280 [1863/64]	195
319.	314	6735	1280 [1863/64]	198
320.	321 ⁶³	6742	1281 [1864/65]	92
321.	320	6741	1281 [1864/65]	222
322.	323	6744	1281 [1864/65]	299
323.	328	6749	1282 [1865/66]	198
324.	329	6750	1282 [1865/66]	185
325.	298	6719	1282 [1865/66]	120
326.	318	6739	1282 [1865/66]	95
327.	324	6745	1282 [1865/66]	452
328.	326	6747	1282 [1865/66]	139
329.	327	6748	1282 [1865/66]	196
330.	322	6743	1282 [1865/66]	86
331.	330	6751	1284 [1867/68]	124
332.	332	6752	1284 [1867/68]	188
333.	331	6853	1284 [1867/68]	144
334.	333	6753	1285 [1868/69]	232
335.	335	6755	1286 [1869/70]	186
336.	334	6754	1286 [1869/70]	470
337.	325	6746	1287 [1870/71]	135
338.	336	6756	1287 [1870/71]	117
339.	337	6757	1287 [1870/71]	152
340.	338	6758	1287 [1870/71]	207
341.	339	6759	1288 [1871/72]	189
342.	340	6760	1288 [1871/72]	195
343.	263	6683	1289 [1872/73]	176
344.	342	6762	1290 [1873/74]	124
345.	341	6761	1290 [1873/74]	193

⁶³ Abdullah Doğtekin, *321 Numaralı Şer'yye Siciline Göre Manisa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat (1280-1281)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2006.

346.	343	6763	1290 [1873/74]	78
347.	346	6766	1291 [1874/75]	166
348.	344	6764	1291 [1874/75]	200
349.	347	6767	1292 [1875/76]	239
350.	349	6769	1292 [1875/76]	141
351.	345	6765	1293 [1876/77]	108
352.	348	6768	1293 [1876/77]	96
353.	351	6771	1293 [1876/77]	272
354.	354	6774	1294 [1877/78]	180
355.	350	6770	1294 [1877/78]	138
356.	352	6772	1295 [1878]	144
357.	353	6773	1296 [1878/79]	52
358.	356	6776	1297 [1879/80]	238
359.	357	6777	1297 [1879/80]	133
360.	358	6778	1299 [1881/82]	172
361.	359	6779	1299 [1881/82]	198
362.	360	6780	1300 [1882/83]	114
363.	364	6784	1302 [1884/85]	162
364.	365	6785	1302 [1884/85]	200
365.	366	6786	1302 [1884/85]	849
366.	361	6781	1304 [1886/87]	198
367.	368	6788	1305 [1887/88]	159
368.	369	6789	1307 [1889/90]	52
369.	367	6787	1307 [1889/90]	207
370.	370	6790	1309 [1891/92]	234
371.	371	6791	1311 [1893/94]	190
372.	372	6792	1311 [1893/94]	117
373.	374	6794	1311 [1893/94]	189
374.	375	6795	1312 [1894/95]	46
375.	376	6796	1312 [1894/95]	391
376.	377	6797	1312 [1894/95]	199
377.	373	6793	1313 [1895/96]	195
378.	378	6798	1313 [1895/96]	111
379.	381	6801	1316 [1898/99]	75
380.	379	6799	1316 [1898/99]	238
381.	383	6803	1317 [1899/1900]	85
Toplam	144		1215-1317 [1800-1900]	26.964

XX. Yüzyıl

Sıra No	Defter No	Arşiv No	Tarih	Sayfa
382.	380	6800	1318 [1900/1]	319
383.	384	6804	1319 [1901/2]	127
384.	363	6783	1319 [1901/2]	83

385.	382 ⁶⁴	6802	1319 [1901/2]	81
386.	355	6775	1319 [1901/2]	142
387.	387	6807	1320 [1902/3]	114
388.	388	6808	1320 [1902/3]	156
389.	386	6806	1321 [1903/4]	158
390.	393	6813	1321 [1903/4]	380
391.	385	6805	1321 [1903/4]	333
392.	390	6810	1322 [1904/5]	55
393.	394	6814	1322 [1904/5]	112
394.	391	6811	1323 [1905/6]	194
395.	392	6812	1323 [1905/6]	31
396.	398	6818	1323 [1905/6]	197
397.	396	6816	1323 [1905/6]	202
398.	399	6819	1323 [1905/6]	114
399.	389	6809	1324 [1906/7]	235
400.	402	6822	1324 [1906/7]	112
401.	395 ⁶⁵	6815	1325 [1907/8]	160
402.	397	6817	1325 [1907/8]	235
403.	404	6824	1326 [1908/9]	137
404.	401	6821	1326 [1908/9]	32
405.	410	6830	1326 [1908/9]	180
406.	362	6782	1327 [1909/10]	91
407.	409	6829	1327 [1909/10]	161
408.	406	6826	1327 [1909/10]	106
409.	413	6833	1327 [1909/10]	177
410.	400	6820	1328 [1910/11]	179
411.	408	6828	1328 [1910/11]	78
412.	418 ⁶⁶	6838	1328 [1910/11]	180
413.	407	6827	1328 [1910/11]	102
414.	412	6832	1328 [1910/11]	206
415.	414	6834	1328 [1910/11]	120
416.	421	6841	1329 [1911]	198
417.	411	6831	1329 [1911]	298
418.	415	6835	1330 [1911/12]	414
419.	405	6825	1330 [1911/12]	13

⁶⁴ Adem Akdeniz, *Demirci Kazâsı 382 Numaralı Şer'îyye Sicili Defteri (1315-1319/1898-1901)*, Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2002.

⁶⁵ Mustafa Akbel, *395 Numaralı Manisa Şer'îyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1321-1323/1903-1905)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2012.

⁶⁶ Zeynep Karateke, *418 Numaralı Manisa Şer'îyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1327-1328/1909-1910)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2013.

420.	419 ⁶⁷	6839	1330 [1911/12]	118
421.	423	6843	1330 [1911/12]	200
422.	403	6823	1330 [1911/12]	198
423.	422	6842	1330 [1911/12]	200
424.	426 ⁶⁸	6846	1330 [1911/12]	117
425.	427	6847	1330 [1911/12]	198
426.	428	6848	1331 [1912/13]	62
427.	432	6852	1331 [1912/13]	69
428.	417	6837	1331 [1912/13]	375
429.	416	6836	1331 [1912/13]	114
430.	420	6840	1332 [1913/14]	202
431.	430	6850	1332 [1913/14]	160
432.	424 ⁶⁹	6844	1332 [1913/14]	159
433.	425	6845	1332 [1913/14]	198
434.	431	6851	1334 [1915/16]	143
435.	429	6849	1335 [1916/17]	198
Toplam	54		1318-1335 [1900-1917]	8.923

Ek 2: Saruhan Sancağı Kazalarına Ait Siciller

Sıra	Kaza	Arşiv Sıra	Defter No	Arşiv No	Tarih	Sayfa
1.	Akhisar	415	414	6834	1328 [1910/11]	120
2.	Akhisar	423	422	6842	1330 [1911/12]	200
3.	Demirci	291	269	6689	1266 [1849/50]	92
4.	Demirci	277	275	6695	1258 [1842/43]	110
5.	Demirci	332	332	6752	1284 [1867/68]	188
6.	Demirci	338	336	6756	1287 [1870/71]	117
7.	Demirci	349	347	6767	1292 [1875/76]	239
8.	Demirci	365	366	6786	1302 [1884/85]	849
9.	Demirci	369	367	6787	1307 [1889/90]	207
10.	Demirci	372	372	6792	1311 [1893/94]	117

⁶⁷ Sedef Karaca, *H. 1326-1329/M. 1908-1911 Tarihli 419 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2023.

⁶⁸ Umut Seven, *426 Numaralı (1328-1330/1910-1912) Yıllarına Ait Manisa Şer'iyye Sicili (Transkripsiyon ve Değerlendirme)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2009.

⁶⁹ Özüm İlgin, *H. 1326-1330/M. 1908-1912 Tarihli 424 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2023.

11.	Demirci	373	374	6794	1311 [1893/94]	189
12.	Demirci	374	375	6795	1312 [1894/95]	46
13.	Demirci	380	379	6799	1316 [1898/99]	238
14.	Demirci	379	381	6801	1316 [1898/99]	75
15.	Demirci	385	382	6802	1319 [1901/2]	81
16.	Demirci	381	383	6803	1317 [1899/1900]	85
17.	Demirci	388	388	6808	1320 [1902/3]	156
18.	Soma/Tarhala	283	281	6701	1262 [1845/46]	100
19.	Kırkağaç	336	334	6754	1286 [1869/70]	470
20.	Kırkağaç	362	360	6780	1300 [1882/83]	114
21.	Kırkağaç	384	363	6783	1319 [1901/2]	83
22.	Kırkağaç	367	368	6788	1305 [1887/88]	159
23.	Kırkağaç	376	377	6797	1312 [1894/95]	199
24.	Kırkağaç	397	396	6816	1323 [1905/6]	202
25.	Kırkağaç	402	397	6817	1325 [1907/8]	235
26.	Kırkağaç	429	416	6836	1331 [1912/13]	114
27.	Kırkağaç	424	426	6846	1330 [1911/12]	117
28.	Kırkağaç	427	432	6852	1331 [1912/13]	69
29.	Kula	248	245	6665	1227 [1812/13]	195
30.	Kula	341	339	6759	1288 [1871/72]	189
31.	Kula	370	370	6790	1309 [1891/92]	234
32.	Kula	371	371	6791	1311 [1893/94]	190
33.	Kula	377	373	6793	1313 [1895/96]	195
34.	Kula	375	376	6796	1312 [1894/95]	391
35.	Kula	378	378	6798	1313 [1895/96]	111
36.	Kula	382	380	6800	1318 [1900/1]	319
37.	Kula	383	384	6804	1319 [1901/2]	127
38.	Kula	391	385	6805	1321 [1903/4]	333
39.	Kula	389	386	6806	1321 [1903/4]	158
40.	Kula	387	387	6807	1320 [1902/3]	114
41.	Kula	399	389	6809	1324 [1906/7]	235
42.	Kula	392	390	6810	1322 [1904/5]	55
43.	Kula	394	391	6811	1323 [1905/6]	194
44.	Kula	395	392	6812	1323 [1905/6]	31
45.	Kula	390	393	6813	1321 [1903/4]	380
46.	Kula	393	394	6814	1322 [1904/5]	112
47.	Kula	401	395	6815	1325 [1907/8]	160
48.	Kula	410	400	6820	1328 [1910/11]	179
49.	Kula	404	401	6821	1326 [1908/9]	32
50.	Kula	400	402	6822	1324 [1906/7]	112
51.	Kula	403	404	6824	1326 [1908/9]	137
52.	Kula	419	405	6825	1330 [1911/12]	13
53.	Kula	408	406	6826	1327 [1909/10]	106
54.	Kula	413	407	6827	1328 [1910/11]	102

55.	Kula	411	408	6828	1328 [1910/11]	78
56.	Kula	407	409	6829	1327 [1909/10]	161
57.	Kula	405	410	6830	1326 [1908/9]	180
58.	Kula	417	411	6831	1329 [1911]	298
59.	Kula	414	412	6832	1328 [1910/11]	206
60.	Kula	409	413	6833	1327 [1909/10]	177
61.	Kula	418	415	6835	1330 [1911/12]	414
62.	Kula	428	417	6837	1331 [1912/13]	375
63.	Kula	412	418	6838	1328 [1910/11]	180
64.	Kula	420	419	6839	1330 [1911/12]	118
65.	Kula	430	420	6840	1332 [1913/14]	202
66.	Kula	416	421	6841	1329 [1911]	198
67.	Kula	432	424	6844	1332 [1913/14]	159
68.	Kula	425	427	6847	1330 [1911/12]	198
69.	Kula	435	429	6849	1335 [1916/17]	198
70.	Kula	431	430	6850	1332 [1913/4]	160
						12.677

Ek 3: Lisansüstü Sicil Metni Çeviriyazı Tezler Listesi

- Açıkel, Tekin, *48 Numaralı (1030/1620) Taribli Manisa Şer'îyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2019.
- Akbel, Mustafa, *395 Numaralı Manisa Şer'îyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1321-1323/1903-1905)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2012.
- Akdeniz, Adem, *Demirci Kazâsı 382 Numaralı Şer'îyye Sicili Defteri (1315-1319/1898-1901)*, Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2002.
- Akkoyun, Cansu, *54 Numaralı Manisa Şer'îyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.
- Altan, Melis, *1600-1650 Yılları Arasında Manisa'da Müslim-Gayrimüslim İlişkileri (Şer'îyye Sicilleri Işığında)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2018.
- Altan, Melis, *Manisa Şer'îyye Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Sosyo-Ekonomik Hayat*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan doktora tezi, Manisa.
- Arslan, Yelda, *184 Numaralı Manisa Şer'îyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.
- Atabey, Halil, *Manisa'nın 79 Numaralı (H. 1049-1050) Şer'îyye Sicil Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Ankara Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 2014.
- Bayır, Önder, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Manisa'nın Sosyal ve İktisadî Durumu*, İstanbul Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul 2001.
- Bursa, Fatih, *Manisa'nın 14 Numaralı H. 1002 Taribli Şer'îyye Sicil Defteri (Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi)*, Niğde Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde 2002.

- Büyükmemiş, Emre, 223 Numaralı Manisa Şer'yye Sicili'ndeki Tereke Kayıtlarına Göre Manisa'da Ailelerin Sosyal ve Ekonomik Durumu (1780-1783), Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2019.
- Çabuk, Vasfi, 45 Numaralı Manisa Şer'yye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.
- Çağlar, İlker Mümin, 273 Numaralı Manisa Şer'yye Sicil Defteri (1252-1253/1836-1837) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2005.
- Çamlı, Mehmet, H. 959/M. 1551 Tarihli 4 Numaralı Manisa Şer'yye Sicili, Gazi Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 1993.
- Çelik, Kürşat, "256 Numaralı 1236-1237 H. (1820-1822 M.) Tarihli Manisa Şer'yye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 24, S. 1, Elazığ 2014, s. 255-267.
- Çetin, Selman, 64 No'lu Manisa Şer'yye Sicili, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2013.
- Doğtekin, Abdullah, 321 Numaralı Şer'yye Siciline Göre Manisa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat (1280-1281), Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2006.
- Dükar, Tuğba, 218 Numaralı Manisa Şer'yye Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (H. 1185-1187/M. 1771-1773), Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.
- Gökbuğa, Ferdi, H. 1075-1076/M. 1665-1666 Tarihli 124 No'lu Manisa Şer'yye Sicili Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2008.
- Gökmen, Ertan, *Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Demirci Kazası (İdari, Sosyal ve Ekonomik Açılardan)*, Gazi Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmış doktora tezi, Ankara 2000.
- Gümüş, Pınar, 1782-1790 Yılları Arası Manisa Sancağında Aile ve Sosyo-Ekonomik Hayat (Tereke Kayıtları Işığında), Muğla Sıtkı Koçman Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla 2023.
- Günay, Mehmet, XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Manisa'nın Sosyal ve Ekonomik Durumu (1650-1675), İstanbul Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul 2000.
- Gündoğdu, Yasemin, 19. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Toplumunda Servet Unsurları ve Giyim Kuşam Kültürü (Manisa Örneği), Sakarya Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya 2019.
- Gürel, Zeynep, *Tereke Kayıtlarına Göre Yunt Dağı Nahiyesi Köylerinin Sosyal ve Ekonomik Durumu (1850-1900)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2017.
- Heybeli, Hacer, XVIII. Yüzyıl Sonlarında Manisa Vakıfları (Şer'yye Sicillerine Göre), Adnan Menderes Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın 2016.
- Hoşbilgin, Meral, 228 Numaralı Manisa Şer'yye Sicil Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1203-1206/M. 1789-1792), Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2004.
- İlgün, Özüm, H. 1326-1330/M. 1908-1912 Tarihli 424 Numaralı Manisa Şer'yye Sicili Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2023.

- Kale, Özlem, 275 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H. 1254-1255/M. 1838-1840), Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2019.
- Karaca, Sedef, H. 1326-1329/M. 1908-1911 Taribli 419 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2023.
- Karadaş, Elif, 63 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2019.
- Karaslan, Arzu, 1039-1040 (1629-1630) Yıllarına Ait 61 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2007.
- Karataş, Ömer, 242 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicil Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (1223-1224/1808-1809), Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2005.
- Karataş, Sibel, 146 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.
- Karateke, Zeynep, 418 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1327-1328/1909-1910), Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2013.
- Kısa, Yavuz, İkinci Viyana Kuşatması'ndan Pasarofça Antlaşması'na Anadolu'nun Sosyal ve Ekonomik Durumu: Ayntab, Manisa, Kayseri ve Trabzon Örneği (1683-1718), Fırat Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış doktora tezi, Elâzığ 2020.
- Nagata, Yuzo, "Manisa Şer'i Mahkeme Sicil Defterlerinden Birkaç Not", Otam-A. Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S. 3, Ocak 1992, Ankara 1992, s. 285-296.
- Ocak, Mehmet Masum, 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Kula Kazasında Sosyal ve İktisadi Durum: Şer'iye Sicilleri ve Arşiv Kaynakları Işığında Bir İnceleme, Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış doktora tezi, İzmir 2014.
- Ocak, Mehmet Masum, Manisa Kadıhı 189 No'lu Şer'iyye Sicili Defterine Göre Manisa'nın Sosyal ve İktisadi Durumu (1145/1732), Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İzmir 1997.
- Öksüz, Derviş, 181 Numaralı Şer'iyye Sicillerine Göre Lale Devri'nin İlk Yıllarında Manisa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, Adnan Menderes Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın 2016.
- Önderoğlu, Hediye, 154 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1095-1096/1684-1685), Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2015.
- Özkan, Yasin, 213 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili Değerlendirme ve Transkripsiyonu (1174-1175), Selçuk Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Konya 2019.
- Sarıkaya, Huriye, 179 Numaralı Manisa ve 717 Numaralı Balıkesir Şer'iyye Sicillerine Göre Lâle Devri'nin İlk Yıllarında Batı Anadolu'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, Adnan Menderes Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın 2016.
- Sertel, Uğur, 202 Numaralı Manisa Şer'iyye Sicili (H. 1149-1150-1151/M. 1736-1737-1738), Fırat Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Elâzığ 2004.

- Seven, Umut, *426 Numaralı (1328-1330/1910-1912) Yıllarına Ait Manisa Şer'yye Sicili (Transkripsiyon ve Değerlendirme)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2009.
- Sofuoğlu, Hadi, *İslam Hukukunun Uygulanması Açısından Manisa Şer'yye Sicilleri (1625-1650)*, Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış doktora tezi, İzmir 2010.
- Sonyıldırım, Şahin, *17. Yüzyılın İlk Yarısında Manisa*, Ankara Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 2007.
- Şentürk, Hakan, *52 Numaralı Manisa Şer'yye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., çalışılmakta olan yüksek lisans tezi, Manisa.
- Tat, Mahmut, *Şer'yye Sicillerine Göre Manisa'da Sosyal Değişim ve Evlilik kalıpları (1710-1750)*, İzmir Kâtip Çelebi Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İzmir 2017.
- Uzun, Turgut, *Manisa'nın 6 Numaralı H. 942-973 (M. 1535-1565) Tarihli Şer'yye Sicil Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Niğde Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmış yüksek lisans tezi, Niğde 2002.
- Yapıcıoğlu, Sefa, *190 Numaralı Manisa Şer'yye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2017.
- Yıldırım, Ayşe, *152 Numaralı Manisa Şer'yye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1092/1681-82)*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2013.
- Yıldız, Selda, *XVIII. Yüzyılda Manisa'da Gündelik Hayata İlişkin Bir Değerlendirme*, Ankara Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 2006.
- Yılmaz, Caner, *H. 1060-1061/M. 1650-1651 Tarihli 100 Nolu Manisa Şer'yye Sicili*, Manisa Celal Bayar Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa 2005.
- Zeytinci, Merve, *Manisa Kazasının 167 Numaralı Şer'yye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H. 1111-1113/M. 1700-1702)*, Ege Üniv. Sos. Bil. Ens., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İzmir 2024.